

יוסף (יוספי) אבנרי
בן הדס ואריה
נולד כ"ט באייר תשי"א — 4 ביוני 1951
נפל בקרב בסיני
י' בתשרי תשל"ד — 6 באוקטובר 1973

העקדה — לא כר היתה

וכך היתה המעשה:
בני אשר אהבתי
כאילן צעיר צמח
בארץ המוריה
אשר אהבנו.

ונבנה סביבה חומה
ונטעה עצים
ונלך שנינו יחדו.

ואלהי צבאות ארב
לנו באחד ההרים
ויבן שם מטבח
ויערף את האש והחצים
ויקח את המאכלת
לשחט את בני.

ואקרא אליו לשמים:
אל תשלח ידך
אל הנער
ואל תעש לו מאומה!
הנני עבדך יחידך,
שימני ממעל לעצים
ושלח בי את המאכלת
ואני הוא השם לעולה!
נסני אלהי, נסני!
קחני אלהי, קחני!

אך הוא אשר ארב
לנו בקרים
לא שמע בקולי
ולא חשף את בני
אשר אהבתי.
הוא עקדו כמו איל
ושלח בו את האש
המאכלת.
דם הנער נגר בחול
כחול על שפת —
התעלה.
וכוכבי שמים
עדים.

אבא

אחי

יש כוכבים שאורם מגיע ארצה,
רק כאשר הם עצמם אבדו ואינם.
יש אנשים שזיו זכרם מאיר
כאשר הם כבר אינם יותר בתוכנו.
אורות אלה המבהיקים בחשכת ליל —
הם הם שמראים לאדם את הדרך...
חנה פנש

לכתוב על יוספי ולא אליו — איך אפשר? דמותו החיה, המלאה והשמחה,
צחוקו השופע והמלבב, אישיותו הערה, התוססת, עולם שכולו חיים, והנה
להתיחס אליו כאל "היה"...

פעמים רבות רציתי לכתוב אליו לא-ישם, כאילו רק יצא למסע כלשהו,
כאילו עוד ישוב, אבל הידיעה שהוא איננו, שכל אלה הם רק רצונות ומאווים
שלעולם לא יתגשמו וההכרה שהקשר גותק, אינה מרפה ואינה מאפשרת
לברוח אל עולם החלומות.

עכשיו יותר מתמיד מלווה אותי דמותו בכל אשר אלך, בשעות צער ורגעי
שמחה, בבילוי עם הילדים, בסרט, בימי חול וחג.

כמה אהבתי את הימים בהם היה בא מהצבא. בדרך כלל היה בא אחת
לשלושה שבועות לחופשה של חמישה ימים. היה מגיע ביום שני (או שלישי)
"מתיצב" אצל ההורים, שותה משהו וניגש אלינו. מתישב על הספה, פושק
רגליו הארוכות, מצית סיגריה, והיינו מפטטים — על מה? על בעיות
אקטואליות, על ענייני משק, על עבודתי, על ספרים שקרא, וכמובן על הצבא.
יוספי לא אהב את הצבא, לא אהב את המשמעת הנוקשה ואת הגישה הבלתי
ישירה אל החייל. הפריע לו שהדרגה קובעת את מעמד האדם ולא תכונותיו
של האיש. דרכו בצבא היתה קשה ורצופת מכשולים. ראשית, סבל מקרסולו
שנשבר בתאונת דרכים בזמן פעילותו בתנועה. שנית, סבל מהמניסקוס בברך.
בגלל שני גורמים אלה בחר ללכת לשריון ולא לחי"ר. אולם לרוע המזל נשלח
בתום הטירונות לחרמ"ש ולא לטנקים. ניסינו להשפיע עליו שיספר למפקדיו
את הקשיים שלו, אך הוא התעקש וסירב לדבר על כך. גם חבריו לחצו עליו,
אך ללא הועיל. הוא היה בחרמ"ש, ביצע את כל התרגילים, המסעות והמשי-
מות, ובלילות היה מתענה.

אחר כך נשלח לקורס מ"כים; שם כבש מיד את לב החברה.

יוספי לא היה איש ריב, היתה בו סלחנות רבה; אולם גם לסבלנותו היה גבול; לא אהב דברים שנעשים בחוסר הגיון. כאשר נדרש בצבא לבצע דברים שנראו בעיניו כחסרי-טעם, עשה אותם תוך זלזול מופגן, וזאת משום שהיו לו ערכים אנושיים ומוסריים, ועליהם נלחם. על רקע זה התנגש עם אחד ממפקדיו, ולכן בתום הקורס לא נשלח לקורס קצינים (דבר שחרה לו), אלא נשלח עם רב"טים אחרים, גומרי אותו קורס, לפלוגת סיור בסיני. בתחילה היו כולם מדוכאים ממוז שהוצע להם. יוספי, כדרכו, "התאושש" מהר מאוד וקיבל את הדברים ברוז טובה. הוא נהג לומר שעליו לגמור בכבוד את שנות השירות בצה"ל, כפי שמצופה ממנו, והוא יעשה זאת בכל תפקיד שיינתן לו.

כשהוצע לו להיות מש"ק, קיבל זאת בשמחה רבה וראה בכך פיצוי-מה על שלא נשלח לקורס קצינים.

באחד התרגילים איבד את ה"עוז" שלו. הוא לא סיפר לנו דבר. ביום שישי אחד הופיע בבית לא לפי התכנית, מיד הבנתי שקרה משהו. יוספי סיפר שביום ראשון יישפט על אבדן נשק. העונש הצפוי: מאסר כמה חודשים. ספק בצחוק ספק ברצינות דיברנו על שהייתו בכלא. אחד הרגעים הגדולים בחייו היה כשנודע לו גור-הדין. בזכות מידותיו הטובות החליטו השופטים לפסוק לו רק מאסר-על-תנאי, למרות שהיה חייב בדין. לאחר כל זאת כתב לי: "זה אחד הימים המאושרים בחיי". על ביטוי זה חזר ביום שנודע, שמקצרים את השירות בשלושה חודשים.

יוספי התרגש מאוד מקבלת הפנים שערכו לו החברה בפלוגה, "הרגשתי שהם ממש שמחים שחזרתי", כתב. הסיפוק שהיה לו בצבא היה מוויחסים הטובים עם החיילים ועם חלק מהמפקדים.

לאחר שיצא חופשי מן המשפט קיבל את המש"ק. יוספי די חשש מן התפקיד, וידע מה הם הקשיים העומדים בפניו. היה עליו לפקד על חיילים שעזי עתה היה שווה להם. מסתבר שהצליו בתפקידו החדש. לאחר כמה שבועות רצו לשלוח אותו לקורס קצינים. הוא התלבט מאוד. ידע שהצבא זה לא "השטח" שלו.

יוספי היה "אזרח" בנשמתו. בחופשתו האחרונה שוחחנו על הצעה זו. היה ברור לי שהוא החליט לא לצאת לקורס, רק משום שהדבר חייב חתימה על שירות קבע. באותה שיחה דיבר על הצורך ללמוד ועל הרצון לשוב לחיים האזרחיים.

בחופשה זו התכונן יוספי שנכיר את החברה שלו. רצה להביאה לבית ההורים

בערב יום הכיפורים. הפגישה לא נתקיימה, כי נקרא לחזור לבסיס. אנו הזכרנוה רק לאזור נפילתו של יוספי.

היה ברור לו שהוא יחזור הביתה. בזמנו, כשהתקיימו חוגי דיון על קליטת בנים, חיווה את דעתו שצריך לתת את שנת החופשה לבנים המבקשים זאת, אבל "הלוואי שאני לא אגיע למצב שאצטרך לבקשה", אמר.

היה עליו ותיכון ואהב הומור ומעשי משובה; אך בפנימיותו היה רציני וחושב. הירבה לקרוא ספרים רבים ושונים, ספרות יפה, ספרי הסטוריה, ספרי מתח וכו'. כמו כן קרא עיתונים, התעניין בבעיות השעה, עסק באקטואליה. באוהלו, בצבא, התנהלו ויכוחים רבים על נושאים שונים.

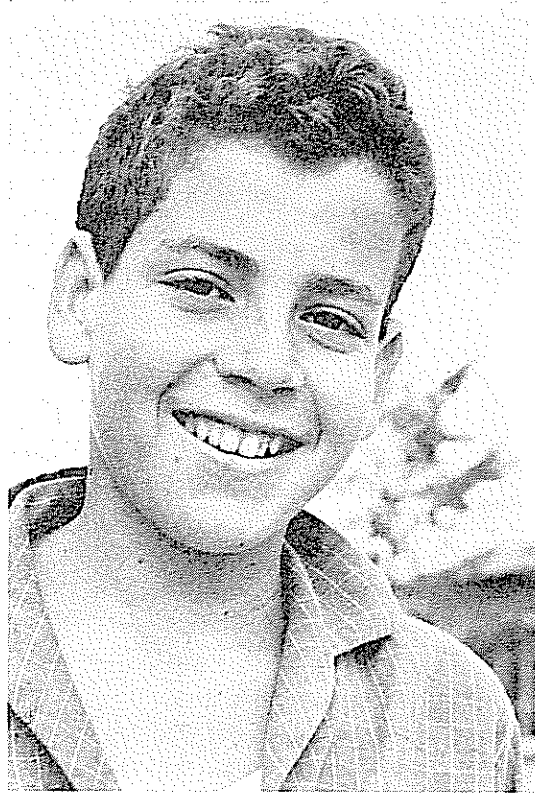
יוספי נהג לכתוב מעט מאוד. הצד החזק שלו היה הדיבור ולא הכתיבה. אך אפילו במכתביו הקצרים היה מחווה דעתו בתמציתיות על אירועים חשובים, על מאמרים שקרא וכו'. הוא התמודד עם בעיות הקיבוץ. היה קיבוצניק בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו. אהב את הקיבוץ ואהב את הבית. היה קשור למקום גם מבחינה רגשית וגם מבחינה רעיונית. ראה בחיים האלה דרך חיים. בכל חופשה היה הולך לעבוד במטע. לענף זה היה קשור. מכל עבודה שהוצעה לו היה מבסוט, אפילו מריכוז קבוצה. יוספי אהב לעבוד ולא היה איכפת לו כלל מה עושים האחרים, אם הם עובדים או לא. העיקר שהוא ירגיש טוב ונוח בבית. גם במטע, כמו בכל מקום אחר, יצר קשר טוב עם אנשי הצוות והרגיש עצמו כחלק מהם.

באופיו היה אופטימי ונהג לסלוח לאנשים על מגרעות וחולשות. באופטי-מיות שלו היה משהו נאיבי. כשהייתי "מקטרת" על אנשים או תופעות, היה מחייך ואומר: "זה לא קריטי". ומיד מציין דברים חיוביים ויתרונות. כך לגבי הקיבוץ כרעיון וכך לגבי אנשים.

פעם ישב עם כמה צעירות, ריכלו כרגיל (כך הן סיפרו לי); בשיחה השמיצו שתי בנות. יוספי שמע ושתק; לבסוף כששאלוהו מה דעתו, ענה בנוסח זה בערך: "אף פעם לא שמתי לב שהן כל-כך גרועות". ומיד ציין את מעלותיהן. המגרעות נסתרו מעיניו; את המעלות ראה.

אהב לעסוק בעניינים חברתיים. כשלוש שנים הדרין את קבוצת "ארוז". היה מרוצה מעבודתו איתם, למרות הקשיים הרבים. כאשר היה בצבא ואני התחלתי ללמד, סיפרתי לו, אגב שיחה על הנעשה במשק ועל עבודתי, גם על בעיות שהתעוררו בקבוצה. היה מגיב בחיכוך הלבבי והבטיח שהזמן יעשה את שלו והחברה יהיו טובים בסופו של דבר.

הרבה מזמנו הקדיש להדרכה. תקופה מסוימת בשנת י"ב עבד עם נערים

נער

יוני 65, מטיול בסביבות חיפה

לאמא

...בחיפה עלינו לכרמלית ונסענו לגן האם, הסתובבנו קצת וירדנו עוד פעם בכרמלית לעיר התחתית. נכנסנו לנמל, שם סייר אתנו שוטר סיור ובדרך נכנסנו לאגניית משא ישראלית "אשל", שהיא אניה שנבנתה לצורך אחד — הבאת עצים מאפריקה. באניה קיבלנו הסבר מקיף, מקצין ראשון, דומני.

בקרית-שמונה. הוא מצא ענין רב בעבודה עם נערים אלה, התוודע אל עולם שהיה זר לו לחלוטין. כושרו להתחבב על בני-אדם ולהשפיע עליהם, בא לביטוי בעבודתו בהדרכה ובקבוצות. כיוון שהיה מקובל על החברה, היו נשמעים לתביעותיו גם כאשר הציב לפניהם דרישות קשות. הוא ידע לדרוש הרבה ולא לנתר. בזכות יחסו החם וקשריו הטובים הצליח להשפיע על החברה בכיתתו, וגם בין חניכיו, שילכו בכיוון שהודריך אותם, גם כאשר היה כיוון זה מנוגד בתחילה לרצונותיהם.

השנה היפה בחייו הייתה שנת העבודה בחטיבה. בתקופה זו לא נפגשנו הרבה, אך זכורתני שהוא היה מאושר. כאילו מימש את עצמו.

יוספי היה מאוד משפחתי. למרות גילו הצעיר היה לו יחס טוב מאוד אל שריג. פעם, זמן-מה לאחר המלחמה, טיילנו בפרדס. פתאום אמר שריג: "אני יודע למה אתה עצובים — בגלל שיוספי נהרג", ומיד המשיך: "גם אני נורא עצוב, כי אותי הוא הכי אהב, והיה משחק אתי ומרים אותי גבוה על הידיים..."

ציפיתי שיוספי יחזור הביתה, יתמקם כאן, ישא אשה, נקים כאן משפחה גדולה, ויהיה לנו בית ובו הרבה ילדים-נכדים...

וחשבתי שודאי ישתלב בהדרכה בשכבת הנעורים ונעבוד יחד. היו תקוות רבות. היום הן בגדר "היו"...

לפעמים כאשר יושבים בבית ההורים ומשוחחים על יוספי, נזכרים בדמותו הזוהר, במעשי השובבות שאהב, ותמונתו ניבטת אלינו, כשבת-צחוק מורחפת על פניו, אני תוהה לרגע בלבי, האם יוספי צוחק עמנו או עלינו, שהרי יוספי ואבל הם שני מושגים נפרדים ואיך אפשר לקשר ביניהם?

יוספי קיווה תמיד לטוב, היה טיפוס מרגיע ומעודד. ידע להתגבר על קשיים — והיו כאלה לא מעט — כשחיוך נסוך על פניו. נראה לי שהיו בו כמה תכונות, ובמיוחד האופטימיות, שלא דבקו בשאר בני משפחתנו, ועכשיו, שאנו שכולים, אנו זקוקים להן יותר מאשר קודם.

כתשכע

תלמיד

בני המחזור ב"הר וגיא" מספרים

— הרושם הראשון מיוספי, כשהכרנו אותו: מין איך-רגלים, מולוצץ, כמו בדרך...

— היתה בו התנהגות ספונטנית כזאת, שלומפרית, "זריקותית"...

— "זריקותית", מלשון זרוק, מין לא איכפתיות, הופעה חברית כזאת מהתחלה... התחבב מהר.

והתברר לי ש"אשל" יש לה עוד שתי אניות אחיות, "שקמה" ו"אילן", שגם הן מיוחדות להובלת עצים מאפריקה.

התפלאתי לראות את ההבדל הרב בין הספנים הפשוטים לבין הקצינים. לקצינים יש חדר אוכל, שזווא גדול יותר מחדר האוכל של המלחים הפשוטים. הוא גם מפואר יותר. הם אוכלים על שולחן מכוסה מפה לבנה ונקיה ויושבים על כסאות נוחים, בעוד שהמלחים אוכלים בחדר אוכל בלי מפות וכורסאות. הסתובבנו בין חדרי המגורים ונוכחנו שיש להם רמת-חיים גבוהה מאוד. ראינו מועדון גאת, אבל בכל מקום: בשביל מלחים פשוט יותר ובשביל קצינים — ממש מפואר.

✱

יוני 65, מטיול שנתי בסביבות חיפה

לאמא,

... היום עלינו למוחרקה. יצאנו ב-7 והלכנו בשביל מפותל לתוך ואדי, דרך קשה אך יפה מאוד.

השילט בחבורה הוא האלון המצוי. למרגלות הכפר דלית אל כרמל אכלנו ארוחת-בוקר. והמשכנו בנוף מקסים בעליה לעבר הגדה של הואדי. כעבור זמן מה עלינו בדרך עפר והמשכנו לעבר המוחרקה. כשהגענו למוחרקה נכנסנו למנזר הרים שם. הוא נוסד בשנת 1883 וכעת מחזיקו האח דניאל ששמעת עליו. הכנסיה שייכת למיסדר הכרמליתים. בימי חורף מחזיקה אותו כת נזירים, אך בקיץ הוא משמש בית-הבראה לנזירים ונזירות. בכניסה רואים את פסלו של אליהו — רוצח כוהן-בעל.

יש בתכניתם של הכרמליתים לפארו ולהכניס בתוכו כל מיני תמונות הקשורות באליהו. משם ראינו את כל עמק יזרעאל ואת רמת מנשה. — — —
ראינו גם וזירים ממריאים, וזה דבר יפה מאוד, ממש פנטסטי — — —

— בלימודים לא היה שקדן, לא אהב לעשות מאמצים — מה שהלך — הלך, קצת יותר, קצת פחות...

— העיקר אצלו שזה יהיה הסטוריה. לא היה מכין שיעורים, רק יושב ערב לפני זה, קורא את החומר. לפני המבחנים כל החבריה היו מתאספים מסביבו, לשמוע סקירה מה נאמר בשיעור.

— היו שיעורים ארוכים, עם הרבה חומר לקריאה — למי יש סבלנות לזה? הבנות היו פונות ליוספי והיו מקבלות ממנו הרצאה, ששיקפה את הנושא מכל הצדדים. אני זוכרת שפעם מישהי שאלה אותו על המהפכה הצרפתית. נהוג היה בעשיית שיעורים, שלומדים כמה שורות ראשונות וכמה שורות אחרונות, כדי לענות על השאלות. אותה שואלת התכוונה ודאי למשהו כזה, אבל יוספי נתן לה שיעור שלם, שהרגשנו שהדברים "יושבים" אצלו. הסטוריה, זה היה נושא די חזק אצלו, וכך גם בעניינים אקטואליים. אם לא ידענו משהו היינו שואלים את יוספי; הרגשנו שיש לו ידיעה יותר עמוקה. היה לו אופק רחב. היה מתמצא בדברים.

— אני זוכרת שפעם ענית על איזו שאלה כפי שיוספי הסביר לי. כשהמורה אמר שזה לא נכון, טענתי נגדו: מה זאת אומרת? הרי יוספי אמר לי...

— היה לו כתביד שאף אחד לא יכול היה לקרוא חוץ ממני, מפני שאני ישבתי אתו על ספסל לימודים אחד. פעם עשה עבודת גמר ונתן ריסי צריך היה לבדוק אותה, אבל לא יכול היה לקרוא. הוא הושיב את יוספי לידו ויחד קראו מה שכתב. היה מתלוצץ על עצמו ואומר, שיש לו כתביד של דיפלומט...

— בשנה האחרונה, בכיתה י"ב, היה בינינו קשר הדוק מאוד. אני לא זוכרת שניהלנו שיחות רציניות וחשובות במיוחד, אבל היינו שנינו במועצת התלמידים בהדרכתו של המורה יוסי יסעור ממנרה. את שנינו כינו "מועצת החשובים". היינו מכינים את המועצה, ולמחרת היה קורה מה שהחלטנו.

בשנה האחרונה נמאס לנו — ליוספי ולי — ללמוד. היינו מבצלים את מועצת התלמידים, כדי לשבת ו"לחשוב", להכין עלון, לחכנן פעולות, ועוד כל מיני דברים שיכולים להצדיק התחמקות מלימודים. ליוספי לא היתה אמביציה להיות "תלמיד טוב", כי לא כל מה שמלמדים הוא העריך, והמאמץ לא היה כדאי לו.

בקורס קצינות הייתי צריכה לעשות עבודה על הערבים בישראל. לא ידעתי מאיפה להתחיל. פגשתי את יוספי וסיפרתי לו. אמר לי שיפנה לאבא שלו, ישאל על חומר וישוחח אתו על הנושא. אחרי זמן קצר שלח לי סקירה

די ממצא על הענין, בתוספת הנחיות מה לקרוא ואיפה לחפש. — בקורס מ"כיות הייתי צריכה לעשות עבודה על יחסי ישראל-גרמניה. קראתי תיק שלם של קטעי עתונות. בסוף פניתי ליוספי והוא נתן לי הרצאה שלמה על השתלשלות היחסים בין ישראל וגרמניה.

— האופי שלו היה פתוח: לדבר אל בני-אדם, להקשיב להם, להקדיש להם ושומת-לב. הוא יצא לקרית-שמונה להדריך ילדים והיו ביניהם ילדים די קשים. אבל יוספי גילה בהם ענין לא רגיל, והיתה לו הצלחה רבה בזה. כבר אמרתי את זה בהודמנות אחרת: יוספי צריך היה להיות מדריך בתנועה, הוא היה מסוגל לתת מעצמו הרבה מאוד, והוא הבין איך להתיחס לבני-אדם ולקיים קשרים איתם.

— מעניין, שבשנים הראשונות בבית-הספר היה המצב הפוך. כשהיינו בכי"תות הנמוכות היתה התחרות מי יהיה "מלך הכיתה", וזה היה מישהו אחר ולא יוספי. הוא סבל מזה והסתכסך עם הילדים. פעם אפילו כל הילדים החרימו אותו רק יהודית שמרה לו אמונים...

— ליוספי היתה טביעת-עין טובה ביחס לאופיים של אנשים; הוא ידע לנחש איך יפעלו במצבים מסוימים...

— הוא היה "דואג" לעתידן של הבנות... אם למישהי היה "לב שבור" היתה מחפשת מלת עידוד אצל יוספי. הוא היה מצליח לדווב בערה על הבעיות האישיות שלה...

— אם היה רואה בת עם פנים נפולות היה ניגש אליה, קושר שיחה אתה, ואי אפשר היה שלא לפתוח לפניו את הלב. אפילו אם לא היתה לה כל כוונה לכך, היתה מספרת לו ושופכת בפניו את צרותיה...

— היו מקבלים כל מלת עידוד שלו. הוא היה חזק בזה מאוד...

— אני זוכרת, כשהודיעו לנו, ששרוליק נעדר, גוסף לכאב שהיה לי, וזשבתי: איך אפשר את זה ליוספי? הרי היו ידידים טובים! אחר כך, כשקצת התאוששתי, חשבתי: יוספי יחזור, הוא יעזור לי להתגבר. לא עלה בדעתי שלפני ששרוליק נפל, יוספי כבר לא היה...

— לפני שהתגנתי לחטיבה התייעצתי עם יוספי. הוא הסביר לי את חשיבות הענין ועד כמה נחוצים מדריכים טובים לבני הקיבוץ, וגוסף לכך אמר, שזה יכול לקדם אותי מבחינה אישית.

— הוא הכיר אותי טוב מאוד; נדמה לי — יותר משאני הכרתי את עצמי. — יוספי היה מין נציג בלתי-רשמי של הכיתה. כשלא היה לנו מדריך, קם יוספי באסיפת החברים ודיבר בשמנו. כשנתקבלנו לחברות יוספי דיבר.

אני זוכרת, כשלקראת האזכרה בא כושי להקליט אותנו על אפרים ויוספי, בהתחלה היחה שחיקה. פתאום קם מישהו ואמר: "תמיד כשהתאספנו, הראשון שדיבר היה יוספי — ועכשיו, מי יפתח?" — אחרי שיוספי נפל, עברתי על המכתבים שכתב לי. היה לי רושם שכתב לי הרבה דברים חשובים. למעשה כתב לי מעט, ובמכתבים לא היה הרבה. מסתבר שהקשר בינינו נוצר תוך כדי שיחות בלתי מכוונות, והיה משהו שלא ניתן לזה ביטוי במלים דוקא.

בהזכרה

בני קבוצת "ארוז" מספרים

אחרי מלחמת ששת הימים יצאו יוספי, אפרים ומיקי לקורס מדריכים לשיכבה הצעירה בבית-הספר. לאחר שחזרו מן הקורס החלו יוספי ומיקי להדריך בקבוצת "ארוז", ואפרים — בקבוצת "אורן".

בהתחלה היחה פעילותם של יוספי ומיקי בכיתה חברתית בעיקר. אירגנו ערבי שירה, טיולים קצרים בשדות, משחקי חוץ בערב-קיץ, ובחורף — משחקי חדר וערבי שירה. כן התחיל יוספי לעניין את הילדים בהקראת סיפור בהמשכים.

בהתקרב המועד של חגיגת בר-מצווה וכניסה לחטיבה ולנוער העובד התחילו המדריכים להכין את הילדים לקראת מילוי המשימות והכנת המפגן הלילי. יוספי היה יוצא עם בני הכיתה לא"ש לילה, לסביבות בריכות הדגים ובדרך לשאר-ישוב, היה מלמד אותם כללי הליכה בלילה והקשבה לקולות ואיך לזתנהג בשטח, להתמצא לאור הכוכבים, להדליק מדורה.

המדריכים לימדו את הילדים מחנאות — להקים אוהל, איך להתנהג כ"חלוץ בודד בשדה", כן אירגנו את בניית הפינה היפה שהיחה לקבוצה ליד "המעין הקדוש". במקביל לפעולות ההכנה הכלליות העביר יוספי שורה של שיחות על הנוער העובד — מהותו ותפקידיו.

הרבה מרץ וכוונת-המצאה השקיע יוספי בהכנת מפגן האש והתגיה של כניסה לנוער העובד. המפגן נערך בחורשת "ח" והיה אחד מן היפים שנערכו במשך השנים על ידי הכיתות.

לפני הכניסה לנוער העובד, ובמרוצת הזמן לאחריה, שילב יוספי בפעולות הערב שיחות על נושאים אקטואליים — קיבוציים וכלליים. עד כמה שהילדים זוכרים התקיימו שיחות על נושאים כמו: מה יחסנו למדינת ישראל? מדוע דוקא ארץ-ישראל ולא ארץ אחרת? מה צריך להיות יחסנו לערבים? האם להנהיג עונש מוות למחבלים? — ועוד.

יוספי ומיקי ליוו את קב' "ארוז" עד אחרי י"ב. אחרי סיום ביה"ס ב"הר-וגיא", גויס יוספי למזכירות החטיבה, כמדריך-איזור, באיזור החוף.

עם בני-נוער בקרית-שמונה

כשיוספי הדריך את קבוצת "ארו", החליט לקשור קשרים בינם לבין קבוצת בני-גילם בקרית-שמונה. קבוצת "ארו" היתה או בין הכיתה השמינית והתשיעית. יוספי הביא את הצעתו לפני אפרים, שהדריך או את קבוצת "אורן" ואפרים נדלק לענין. שניהם פנו לעזרת יפה ואסתי מגרעין "קורן", שהיה להן נסיון בהדרכה תנועתית. לאחר זמן קצר הפסיק אפרים ובמקומו נכנס עוזי להדרכה.

בקרית-שמונה התקיים אז סניף קטן של הנוער העובד ופעלו שם בחור מן הקריה כמדריך (שכיר) ובחור מאשדות-יעקב שהיה אחראי על סניפי התנועה באזור. ואולם סניף מסודר לא היה, ויוספי אסף קבוצת נערים מן הרחוב. בהתחלה הפגישות היו מקריות, ונעשו ממש "על הברזלים", בפגישות רחוב. אלה היו בעיקר נערים בניים למשפחות שמצבן הכלכלי קשה, והם עבדו בעבודות פשוטות, ולא בקביעות.

יפה ר. ועוזי ב. שני מספרים :

— על הדרכה במובן זתנועתי אי אפשר היה לדבר בהתחלה. המשימה הראשונה היתה למצוא שפה משותפת איתם, להקנות להם מושגים ראשונים באזרחות ובאהבת הארץ. אלה היו חבריה שביקשו בראש וראשונה שיקדישו להם תשומת-לב, שיאזינו לבעיותיהם. יוספי היה מדבר איתם בפשטות, ישר לענין, ותוך זמן לא רב רכש את אמונם. הוא הבין איך לשחק איתם, איך להביא אותם לשיחה.

— אף כשהיה מועדון, היה קשה להיפגש בו. בין ילדי השכבות הצעירות ומחוזי למועדון היו ילדים שהתפרעו, זרקו אבנים ולא נתנו לקיים פעולה סדירה. לאט-לאט השלטנו סדר. המדריכים במקום והילדים שהדרכנו עזרו לנו להרחיק את המתפרעים. סידרנו במועדון ערבי שירה וריקודים, התחלנו לקיים שיחות על בעיות אקטואליות, ולאז דוקא פוליטיות. אני זוכר שאז הגיעו האמריקאים לירח. ערכנו ערב הסברה. לקחנו לוח, שירטטנו את המרחקים בין כדור הארץ לירח, והסברנו — עד כמה שיכולנו — את העקרונות של טיסה לירח, והנערים ישבו והקשיבו בדריכות. המועדון סודר ונערכו בו משחקי פינג-פונג, ששיבש, ובסביבה היו מתאמנים בכדורגל.

— היינו יוצאים לטיולים קצרים עם הנערים. באותו זמן נערך מחנה הנוער העובד בכפר-החורש, ויוספי יצא עם הקבוצה למחנה. זה היה מבצע לא פשוט. ההורים התנגדו ליציאה זו, הם חששו — צריך היה ללון שם לילה אחד. יוספי ואני יצאנו לבקר אצל ההורים, להסביר להם את חשיבות הדבר ולפור את החששות שלהם. לבסוף הסכימו ההורים. אחרי-כן המשיך יוספי לקיים

קשר עם ההורים, ובעקבות השיחות עם הנערים היה מוסיף ומבקר לעתים בבית ההורים, כדי לעזור להם לפתור בעיה כלשהי.

— בסך-הכל לא יכולנו לעזור הרבה חוץ מנתינת עצה. הכוונה שלנו לא היתה לחנך אותם לקיבוץ — זה היה רחוק מאוד. לפי מצבם הכלכלי וההשכלתי — רובם של הנערים נשרו מבית-הספר — המטרה שלנו היתה לתת להם מושגים כלליים, לחנך אותם לאחריות, לחיי חברה, לעורר בהם סקרנות לענינים שזם מחוץ לדברים של יום-יום.

חצי שנה הדרכנו, זה מעט מאוד זמן; אבל אני חושב שהיה לזה ערך. בכל אופן, בכל פעם שפגשתי אחד מהם, מסר דרישות שלום ליוספי; הם גם ביקרו אחרי כן בהגושרים.

בהתחלה די פחדנו מכל העסק. לא היה לנו נסיון; אבל יוספי אהב את הפעולה הזאת.

— כשהייתי כבר בנח"ל, הוא כתב לי על כנס אחד שהיה ב"אוהל", בעמק-הירדן, ושהוא נסע לשם עם החברה ובדרך בחזרה אחד מהם עשה לו צרות, והוא התרגז עליי. הסיבה היתה, שאחד הנערים תפס בקבינה את המקום שהמדריכה היתה צריכה לשבת בו. יוספי עמד על זה שחניך חייב לכבד אדם מבוגר ממנו, ואין זה הגון "לחטוף" את המקום הכי טוב. הנער התעקש, יוספי לא ויתר, ועד שהנער לא ירד — לא נסעו מן המקום.

— צרות לא חסרו, אבל בסיכום עשינו משהו. בעצם אנחנו הקדמנו את קבוצת "עוזי", שהתחילו אז לפעול בכל הארץ, ורק אחרינו הם באו לקרית-שמונה. אותם חבריה שאנחנו הדרכנו הלכו אחר כך לצבא, ויכול להיות שגם לנו יש קצת חלק בזה.

בחיבת בני הקיבוץ ובצבא

יוספי עשה שנת שרות מוקדמת במזכירות חטיבת-בני-הקיבוץ, כמרכז איזור החוף של החטיבה. היה עובר מקיבוץ לקיבוץ, מארגן את תאי החטיבה, עומד בקשר עם המורים והמדריכים, מארגן כנסים אוזריים ומשתתף באירגון סמינרים וכנסים ארציים. חברי מזכירות החטיבה שפעלו יחד עם יוספי — ואחדים מהם אף היו יחד אתו בצבא — התכנסו בבית הורים כדי לספר בחוויותיהם המשותפות בתקופה הזו. רק חלק יכול היה להגיע. באו: אילה רוזנפלד (מגרה), אלון שמי (כברי), עמית בן-צבי (שדותיים), וארגון שור (בארי). אילן אולמן (נען), שהיה בדרך, ומפאת תקלה לא הגיע, שלח את דבריו בכתב, והם מצורפים, כאילו השתתף בשיחה. השיחה קלחה בעליצות. דיברו והתבדחו כאילו יוספי עדיין ביניהם. אמא, אבא ובתשבע הקשיבו, מדי פעם העירו הערה, הרשם-קול רשם. כשיצאו, הידהדו שיחתם וצחוקם עוד שעה ארוכה בין כתלי הבית — קולו של יוספי חסר...

אלון את יוספי הכרתי בקורס מדריכים, אחרי מלחמת ששת הימים. השתתפנו בקורס הזה: ארגון, אילן, יוספי ואני — וכולנו היינו אחר כך פעילים כמרכזי אזורים בחטיבה. הקורס היה מיוחד במינו: טיילנו בהרי ירושלים, חיינו את מאורעות הזימים ההם והיתה הרגשה נהדרת כזאת... כשלעצמי עבדתי די במתח אחרי גיוס שאר חברי המזכירות. יוספי היה בין אלה שמאוד קיוותי שיצליחו "לעבוד עליו" — כלומר לשכנע אותו לבוא לחטיבה.

הפגישה הראשונה אתו בתור מרכז איזור היתה בכנס י"א שפתח את פעולותינו בחטיבה. חששתי שלא כל החבריה המגויסים יבואו. היינו שם רק עמית ואני, טרחנו לעשות את כל ההכנות, כדי שהכנס ידפוק. כשראיתי שיוספי גם כן בא סוף-סוף, הייתי ממש מאושר. הוא בא, סוחב רגל בגבס, מתבונן איך אנו שקועים בעבודה. נראה, שעשינו עליו רושם מגוחך. התחיל צוחק עלינו איך אנו מלוכלכים ומיוזעים, כאילו בא לכאן מאיזה פלנטה אחרת וכל העניין אינו נוגע לו כלל... כעבור חודש היה בתוך העניינים, ועבד וטרח והזיע כמונו. אז חידשנו את הקשרים.

עמית: הוא איחר קצת להגיע לחטיבה, בגלל ניתוח המניסקוס שלו. בכלל לא היה לו מזל עם הרגליים. אחרי כמה חודשים של פעילות היתה לו תאונה, שיצא ממנה איך-שהו, אבל עם קרסול שבור... פעם אחרת ניסינו להקים איזה מגדל, המגדל נפל וישר על הרגליים שלו! למזלו יצא שלם, אבל צולע... נוצר

קשר מיוחד בינינו. היה לנו משהו משותף: לשנינו היה מרץ-חיים עצום ואהבנו להשתולל.

אלון: המבנה שלנו היה כזה: ביום ראשון ישיבת מזכירות. זורקים רעיונות, מחפשים כל מיני דרכים להפעיל את התאים, מציעים הצעות — וכל זה מ-10 בבוקר עד 7 בערב. מדברים גבוהה-גבוהה, אחר כך מגמכים, אבל מדברים, מדברים; זה היה ניפוח שכל לא נורמאלי... כמה נסיון היה לנו? ... עמית: לפעמים היו לנו דיונים עקרוניים קשים, ואחרי ישיבה כזאת של 10 שעות ויותר, צריך היה לפרוק את המתח ולהתבדר.

פעם יצאנו ל"סיר אמנותי" ביפו, בסימטאות האמנים; פעם יצאנו לרחוב הירקון לדוכנים של משחקי המזל, להכיר את "חיי הלילה" של תל-אביב. בכלל — זה היה מחזיר לנו קצת את הכוח, לצאת למחרת שוב לאזורים ולסחוב את העבודה הקשה הזאת מתא חטיבה לתא חטיבה. יוספי טבע את המונח: יוצאים להתכלכלב... כי בעצם היינו די בודדים...

אילן: היו אלה חיי כלב... ללכת ממשק למשק, לבוא אל המורים והמדריכים לדרבן אותם, לשכנע אותם...

עמית: אמא שלי היתה מרכזת ביה"ס בשדותיים. כשיצאתי לפעולה, אמרתי לה: לאיזור שלנו יבוא בחור בשם יוספי. תקבלו אותו יפה, כמו שאת רוצה שיטפלו בו... יום אחד הגיע, רטוב מגשם, כמו כלבלב... אילן: כלבלב עם תלתלים...

עמית: אמא שלי נתנה לו בגדים יבשים, טיפלה בו — בקיצור: ודאי כמו שהיתה רוצה שיטפלו בו. יוספי היה בהחלט בחור "משלומפר" — תמיד לבש גיינס מרופטים וחולצה אדומה. אמא שלי אמרה לי, כשהיא רואה חולצה אדומה באופק היא כבר יודעת, שיוספי עומד להופיע.

אלון: ליוספי היו באיזור כמה משקים קטנים — מה אפשר לעשות בכיתה קטנה? ונוסף לכך — פרט למשק אחד — רובם לא היו כל כך נדיבים בסידור רכב לכנסים, בקביעת מלווים לטיולים, וכן הלאה. להניע את הגלגלים האלה לא היה קל לבחורציק או לבחורה בגיל 19—20.

היינו מארגנים כנסים אוזריים וכנסים ארציים עם נושאים מיוחדים לדיון. היינו צריכים למצוא מרצים, לארגן להם הסעה, לדאוג להסעת החבריה מהמשקים ולתאם את הזמנים; וכמובן הכנת מקום הכינוס: אולם, אוכל, הווי בערבים — בקיצור: מיבצעים אירגוניים שעלו בהרבה על היכולת שלנו...

אילן: אני הייתי מרכז איזור הגליל, שכלל את משק הגושרים ובית-הספר "הריגוא". יוספי היה לי לעזר רב בעבודתו. למשקים ולתאי החטיבה בגליל

אופי מיוחד, שלא היה מוכר לי, כבן משק גדול במרכז הארץ. הבעיות שבהן נתקלתי היו — גודל התאים והריוזוק ממרכז הארץ. הייתי נוהג לומר בשיבות ובשיחות: "מה שאני דורש מקבוצה של 10—20 חבריה לגבי פעילות חברתית, הרי זה בגדר של מלחמה בטחנות רווח...". ואז אופיינית היתה תגובתו התריפה של יוספי, על סמך נסיונו והכרתו. יוספי היה מיעץ לי תמיד למי לפנות, באילו מקומות לערוך כינוסים, ומה ניתן לחדש, לפי התנאים באיזור.

אלון: זו היתה עבודה מפרכת.

אילן: זכורים לי מספר סופי-שבוע וימי שבת בהם נאלצתי להישאר באיזור. אז כמובן נשארים בהגושרים, שם ניתן לישון בחדר של יוספי, ואם משחק לי המזל לפגוש את יוספי בבית, להכיר את חברתו לראות אותו במדי שבת, ולא במכנסי הגיינס והחולצה האדומה.

יוספי היה בא הביתה בכדי לשכוח מעבודתו, ואם התחלנו לדבר על נושאים הקשורים בפעילות החטיבה, היה מרים את ידו — בתנועה שהיתה אופיינית לו — ואומר: "אילן, טייק איט איז, הרי אנחנו בבית." ואחרי כן, בלא לשים לב, היה נכנס לדיון בבעיות שהטרידו אותי, למרות שהיה זה ערב שבת בבית, בהגושרים. פשוט היה איכפת לו.

אני נזכר גם באחת העצות הטובות של יוספי — כשהיו לי בעיות בכנסים, היה מפנה אותי לאפרים: "... גש לאפרים ותראה שתמיד תהנה מעזרתו..." ואמנם כך היה. אפרים היה עוזר לי בכנסים ולא הייתי מבווד באיזור.

עמית: אני זוכר כנס אחד, שבו הביאו את יוספי לרוגז כזה, שאחר כך, כשנפגשנו בצבא, הודה בפני שזגוע או לנקודה הגבוהה ביותר של רתיחה...

זה היה בכנס החטיבה בבית-קשת. ערכנו סימפוזיון על קליטת בנים. להתרוצץ במשקים, למצוא את החבריה שמוכנים להשתתף בדיון, למצוא פותח, ובכלל לארגן כנס כזה, היה מפעל, מפעל גדול!

אלון: בסך הכל היינו גומרי י"ב, ואנחנו היינו צריכים להיות הכוח המדבר, המפעיל והמדריך.

עמית: והנה, כשהגיעו לסוף אותו כנס, ומסכמים את הדיון, נעשה מאוחר, והיה שם נהג מהתחרים שהחליט: די! מספיק! הוא קירב את המכונה שלו למקום הכנס והתחיל לצפצף, לצפצף, בלי סוף! יצאנו אליו. יפחה, מרכז החטיבה, דוקא הפגין קור-רוח, והתחיל לשכנע אותו שיחכה. אבל המפתח של האוטו נפל לו, לנהג, והוא חשב שאנחנו סחבנו לו את המפתח, ולא רצה להפסיק לצפצף. פרץ אליו יוספי, התחיל לצעוק עליו ותפש "עמדת קרב"

מולו. הוא רתח בצורה לא נורמאלית — לא הרביץ לו, אבל זה היה אוי-טו-טו, — כמעט שהגיע למכות...

אלון: מקרה כזה ומקרים דומים, אפילו אם היו פחות זראסטיים, וכן דיונים אינ-סופיים שהיינו מקיימים, — הכול ביחד היה מצטבר למתח הזה, שדו"ש התפרקות.

כשהיינו יושבים ביחד ודוגרים ודוגרים, ונשבר לנו כבר, היה יוספי מפסיק ומרביץ מין חיוך כזה, שהיה מוריד את המתח בבת אחת. מבחינה מוראלית היה לו חלק חשוב בעבודה המשותפת שלנו. לא פעם היינו מגיעים לסף היאוש, זה היה כאילו אנחנו לוחמים עם טחנות-רוח, ואז פתאום היה יוספי תופס את עצמו: מה זה? מה אתם שוקעים כך? קחו בקלות!...

אילן: היה במזכירות מיזוג של סוגי אופי. חבורה מגוונת. שמרנו על איזון. אם מישו היה מרקיע במחשבות גבוהות — יוספי היה מחזירו אל הקרקע. היה מוריד אותנו למטה, למציאות: מה התכלית? מה עושים מחר? נדמה לי שיוספי בא מהמשק כקיבוצניק שרוף. היו דברים שבשבילו היו מובנים מעצמם. לפעמים היה קשה לו להסביר אותם, אבל הוא היה משוכנע בהם.

אלון: היתה בו מין שורשיות כזאת, אמונה בעקרונות מסוימים, שלפעמים לא יכול היה להסביר אותם בדרך ההגיון או על ידי הנסיון המעשי; אבל היה ברור, שהם מעוגנים בו עמוק, והם שמורים אתו מחינוכו בבית. גם אם לא מצא מלים להסביר את עצמו היה ברור לו, שכך צריך לנהוג ולא אחרת, ולא אחת הכרתו העמוקה שיכנעה אחרים, ולא-דוקא דברי הסבר מפותלים.

אילן: יוספי ראה את המציאות ולא היו לו אשליות בקשר לצדדים השלי-ליים של הקיבוץ. אבל הוא היה ממשיך לחיות בקיבוץ, ובתוך הדברים השליליים היה מוצא את התוכן האידיאולוגי. הוא היה מין טיפוס כזה, אופטימי, שלא כל כך התרגש מן השלילה. זה ענין של אופי. יש אדם שרואה דבר שלילי ומקבל הלם; יוספי לא היה "מתפכח" כל כך מהר.

עמית: היו לנו נקודות מוצא שאין להתווכח עליהן. היה לנו מכנה משותף של ערכים. אולם מכאן והלאה התפצלנו כל אחד לכיוון שלו, והיינו מוכנים לבחון כל דבר. יוספי, היתה לו מחשבה עצמאית. אי אפשר היה לשכנע אותו במליצות. הוא היה אדם רציני, אם כי היתה לו קליפה קלילה, והיה מחפש את האיזון. הוא לא חשב שצריך להציג את הבעיות בסבר חמור, אבל לא רצה שיטעו בו שהוא לא מתיחס לדברים ברצינות.

אלון: כשיושבים בחברה ומדברים על יוספי ועל הצד החברתי שלו,

או לא. בכנס הזה הסוף היה חלש; יוספי עודד את התבר'ה, ביקש, אך זה לא עזר הרבה. בסוף שאל: "אם אעמוד על הידיים, תשירו?"...
איל ה: בעצם יוספי היה מתאים יותר להיות מדריך בתנועה, מאשר לעסוק כל כך הרבה בענייני אירגון במזכירות החטיבה. מבחינת האופי שלו, ההיכרות שלו עם אנשים נבנתה בעיקר בשיחות, בפגישה בלתי אמצעית. בחטיבה שלטה במידה מסויימת, גישה אירגונית יותר מדי, ולכן לא היתה לו הזדמנות לתת הרבה ממה שהיה לו. תמיד זכר את הילדים שהדריך בקרית-שמונה, יצר איתם קשר ישיר על ידי שיחות שקיים איתם. אופי העבודה בחטיבה היה: התרוצצות ממקום למקום, ולא נוצר קשר עמוק לילדים. היתה לו השפעה חיובית שעלתה על יכולת האירגון שלו. למרות זאת — בחטיבה היה לו טוב, וכל פגישה אחר כך היתה תמיד מלאה שמחה... התברר לי אחר כך שהמון אנשים היו קשורים אליו, אפילו כאלה שחשבתו שהמשותף ביניהם לבין יוספי הוא מעט מאוד. מסתבר, שהיתה בו יכולת למצוא דרך לאנשים רבים.
עמית: פעם אמר לי: יש אדם אחד, שאני יכול לדבר איתו על כל דבר — זו אחותי הגדולה... מורגש היה, שהיה לו קשר חזק עם הבית ובייחוד עם אחותו...

עמית: הפלוגה שלנו ישבה בקיץ 1972 במעון, בגיזרה הצפונית, במשך שלושה חודשים. זה היה לפני קורס מ"כים, ועסקנו באותה פעילות שיוספי עסק בה עד יום הכיפורים בגיזרה הדרומית: יצאנו לסיורים, לתצפיות, ועומס העבודה היה רציני. כשהיינו חוזרים מסיור עם תקלה בנגמ"ש, קרה לפעמים שהצוות היה עסוק בתיקון עד הצות הלילה, ויותר. היה נוהג כזה שכל צוות דואג לעצמו: חזר בסדר — הולך לישון; חזר עם תקלה — עובד עד שגומר. בפלוגה שלנו — איש לא הלך לישון עד שלא עזרו לצוות לתקן את התקלה כדי שיוכלו ללכת לישון יחד עם כולם. את הנוהג הזה הכניס יוספי. זה היה מין ניצוץ כזה. ערב אחד ראה צוות טורח על נגמ"ש. בא ושאל: צריך עזרה? עבד עם הצוות עד מאוחר, עד שגמרו. הדבר הזה הדביק אחרים. יוספי היה הראשון. הוא הראה את הדרך, וכך נוצרה בפלוגה מין "אווירה של קיבוץ".
זו היתה תקופה יפה של עזרה-הדדית. אחרי קורס מ"כים, כשהגיעה העת להיפרד היינו מבכים את התקופה היפה ההיא...
איל ה: הייתם מבכים אותה יחד עם תקופת החטיבה...
עמית: היה בו ביוספי מין חוסר התחשבות כזאת, וזה ייחד אותו מאחרים. פעם היינו צריכים לצאת לחופשה, היו המון חבר'ה והגיעו אוטובוס אחד.

לעתים נתפשים לצד היוזאלי. ראיתי כאן 4—5 תמונות, המבטאות את דמותו כמו שהיה בנאמנות המירבית. היכרות איתו היתה היכרות עם אדם רב-צדדי. לפעמים קינאתי ברב-צדדיות שבו: כשמדברים ברצינות — או ברצינות; כשמגיעים לנקודה, שצריך להפסיק, עושים "סוויץ" אובר" ומתפרקים. הוא היה מגוון.
איל ה: ביצירת הווי בערבים היה ליוספי חלק פעיל מאוד. יוספי לא היה זמר גדול, אבל מאוד אהב לשיר.
ארנון: קשה לומר שהיה זמר משובח, אבל היתה בו רוח של שירה...
עמית: פעם ערכנו כנס עם תוכנית, עם טיול, ולבסוף כמובן עם שירה בציבור. בכלל — שירה בציבור מוצלחת היתה המודד, אם הסיום היה מוצלח

10 חברה היו מוכרחים לרדת מן האוטובוס. יוספי ירד ראשון. אמרנו לו: אתה הרי גר רחוק, תישאר! — לא רצה. לבסוף שמענו, שהגיע בשתיים בלילה הביתה...

א ר נ ו ן : יוספי נקלע למחלקה הכי חזקה. פלוגה א' בטירונות היתה הפלוגה שעבדה הכי קשה. היו שם חברה טובים. אחת המטרות בטירונות היא, להכניס אותך ללחץ ולבחון אותך. היה מסע קורות — כיתה סוחרת קורה שאורכה כעמוד חשמל. יוספי היה גבוה, והמשא נפל עליו יותר מאשר על אחרים. היינו סוחרים קורה זו 4—5 ק"מ...

ע מ י ת : היו חברה, שהיו הולכים ובוכים, ממש...

א ר נ ו ן : הלכנו 9 חברה עם קורה, ויוספי הרי היו לו בעיות עם הרגליים והוא סבל הרבה. פעם היה מסע אלונקות של 60 ק"מ, ויוספי עבר את כל המסע הזה, וגם סחב אחריו את כל ה"פדלאות", אלה שתסרים כוח-רצון ואינם מסוגלים. אותם צריך לדחוף. פשוט — לתמוך בהם בידיים ולדחוף כדי שילכו. המסע הזה הרס את הרגליים שלו, ופעם הוא היה ממש על סף שבירה. אבל המחלקה היתה מגובשת ואחד חיזק את השני. פה דיברו על זה שיוספי ידע לתת לאחרים, הוא גם ידע לקבל. כמו שידע לעזור לאחרים, כן גם היה מוכן לקבל כשהעזרה היתה דרושה לו. אנחנו עודדנו אותו, והוא התגבר. בכלל, לחי"מ"ש לקחו רק את הטובים מבחינה פיזית, וזה היה מבחן רציני לכושר גופני, אבל גם ליכולת העמידה של האדם.

ע מ י ת : בקורס מ"כים היו כמה וכמה תרגילים, שהטרידו אותו — הליכה בשיווי-משקל על קורה, קפיצה, מחסום-מכשולים, ועוד. פעם קפץ, ואחר כך סחב רגל. אבל ביתר הדברים עבר בסדר. הוא חשב שילך לקורס קצינים, אבל היה שם מ"מ אחד שהכשיל אותו, משום שיוספי לא היה מקבל את דעתו בכל, והיה מתווכח אתו, ובפני שאר הזניכים היה מוכיח לו שאינו צודק.

זה שעברו קורס מ"כים בלא המלצה לקורס קצינים, הפתיע אותי מאוד. יוספי נחשב בין החיילים הטובים. המפקדים היו צריכים להעריך שהבחור הזה מתחשב ברצינות לדיברם, וצריך לתת לו להתקדם.

א ל ו ן : אני דוקא השתתי לו בצעה"ל. הזכרתי אותו כאדם שאינו אוהב להתישו עם הקו ולשתוק. לי נדמה היה שכ"יוד-גימלים", מוטב לנו לנקוט בצבא קו של שתיקה.

א י ל ה : זו היתה הבעיה של יוספי, שלא יכול היה לשתוק על עוול. בכלל, אנחנו רגילים לומר מה שחשובים, וכשהיו דברים שיש חשיבות להילחם עליהם, לא היסס יוספי לומר מה הוא חושב.

ע מ י ת : בקורס מ"כים היה בהתחלה בין החכמולוגים, בין המוצלחים. כשאותו מ"מ התחיל להתנכל לו, עבר לו ליוספי החשק לעשות מאמצים בלתי רגילים.

א י ל ן : וזוהי זו שאיפתו לצדק ולשלמות עם הדברים שנתבע לבצע, שהעמידו אותו נוכח מפקדו. הוא לא היה מוכן להתפשר עם עקרונות והעמיד את עצמו במבחן וביוכוח, ודבר זה הביא לכך שהתקדמותו בצבא נעכבה. בשל כך היתה ליוספי הרגשה שאינו מגיע לידי ביטוי ולהישגים מושלמים. ליוותה אותו הרגשה שאינו מביא לידי ביטוי את יכולתו המלאה בצבא.

א י ל ה : עד כמה שאני מכירה אותו — אם אילצו אותו לעשות דברים שלא זועריך, היה עושה אותם, אך השתדל עם זאת להוכיח לאחר, שהוא מזלזל בכוח הכפייה שלו, ומה שהוא עושה הוא עושה מתוך הכרח, ולא מפני ששוכנע שזה נכון. וזה ודאי הרגיו את זה שהיה ממונה עליו.

בפעם האחרונה ראיתי אותו כשעלה למנרה לפגוש את סטופה בקשר למשפט שהיה לו. את סטופה לא פגש, והשיחה שלנו היתה חטופה. הוא היה די מתוח לקראת המשפט — לא ידעתי, שתהיה זו פגישתנו האחרונה...

לאריה ובני-ביתו שלום וכרכה,

קראתי ושניתתי וקראתי את דברי המשוחחים אשר שלחת לי לעיון, וכל פעם נצטב הלב מחדש. רואה אני אותם לפני, את בני החבורה המופלאה הזאת — מעמיקים במחשבה, מספרים בדיחות, מעמיסים על כתפיהם הצעירות, הבלתי מנוסות, משא כה כבד, את עול ההגשמה והאחריות על מפעלנו, ומשתוללים בהתפרקות געורים, בריקודים — ואיתם יושב יוספי שלנו, בחיוכו האופייני, חצי מלגלג וחצי מבויש, אחד הנערים הנפלאים האלה, הלוחמים והחולמים.

באיו צניעות הם דלגו על הקשיים העצומים בהם עמדו בעבודתם: המאמצים הפיזיים של עבודה ביום ובלילה, האחריות על ביצוע מפעלים, שהם לכאורה מעבר ליכולתם של נערים כה צעירים, הרגשת הבדידות שהיא מלווה את העבודה הזאת, ההתנכרות בה נתקלו לעתים קרובות כל כך ביישובים, כאשר באו לדבר ציונות (ואני מתכוון לציונות ולא ל"ציונות"). שנואה עלי הצטעצעותם של יפ"הנפש למיניהם, אשר מוכיחים את עמקותם ורוחב אופקם בכך, ששמים את הנעלה במרכאות, כדי שלא יצטרכו למדוד את עצמם על פי גבוה. מה היתה זכותנו לתבוע זאת מהם? אך הם לא בדקו את זכותנו — הם הלכו וביצעו. ויוספי ביניהם — טהור בין טהורים, נאמן בין נאמנים, אציל נפש ורב מעשים.

נזכרתי שאני גייסתי את יוספי לעבודה בחטיבה. נמסר לי שמו וכי "הוא מתאים" (בעגה של מוסדות הגיוס). נסעתי לבית-הספר "הר-וגיא" כדי לשוחח אתו, אך לא

מכתבים מן הצבא

11.12.71 (בטירונות)

להורים,

... המצב הוא ממש בסדר, ממשיכים את האימונים בשדה. תפש אותנו גשם בימים שני ורביעי וזה באמת לא היה נעים. נרטבנו עד לשד עצמותינו. אמנם היה רטוב, אך בנסיבות אלה המוראל עולה פלאים, ממש ביחס ישר — יותר רטוב, מוראל יותר גבוה.

השבוע נצא למצדה להישבע אמונים לצה"ל. זה צריך להיות טיול נחמד במדבר יהודה, שבו אמנם נלך, אך נהיה משוחררים מאימונים וזיבולים, שהם רבים.

✱

פורים תשל"ב

להורים,

עכשיו אחת אחר חצות. מסיבת פורים נגמרה או גוססת. זיה יחסית די נחמד — עד כמה שהדברים אפשריים בצבא. ככה, המוראל בקו עליה, בעיקר משום שאני מכיר את החברה יותר ויותר ומתברר שהחברה באמת מאה אחוה.

מלבד זאת יש ימי פנאי, רק עכשיו גמרתי לקרוא את הטרילוגיה "אנשי פנפילוב", שלושה ספרים, אמנם לא עבים, אבל בעלי משמעות. מדובר בכל הנושא הצבאי וכל מה שקשור למשמעת, ערך האדם. מלבד זאת יש בו כוח כיפורי עצום. כעת התחלתי לקרוא "זעקי ארץ אהובה" של אלן פייטון, נחשב לקלאסיקה בנושא "אפרטהייד" בדרום אפריקה. עדיין לא נכנסתי לעומק הדברים — — —

✱

29.4.72 אי-שם

להורים,

... אז אני חוזר לאט לאט למסלול הצבאי ונאלץ להיפרד מסממני הציביליזציה האחרונים.

היה שם, הוא עבד בביתו. עוד הסתובבתי בבית-הספר לשם סידור ענינים שונים והנה הוא הופיע, רכוב על אופניים, מלא בוך מעבודת ההשקיה, בה עבד באותו זמן. הוא שמע ש"הזקן" של החטיבה רוצה לדבר אתו, ולא נאה להטריח את "הזקן" דגן לבוא להגושרים, ועל כן לקח אופניים ובא אלי. הצעתי לו גיוס לחטיבה והוא ענה לי במשפט אחד: "אם צריך לעשות את זה, ואם אתם חושבים שאני יכול לעשות את זה, אני בא". חשבנו שהוא יכול לעשות את זה ולא טעינו. לעולם תשאר אתי הריגשת הזכות הגדולה לעבוד עם בנים ובנות כבנכם וכחבריו.

נדמה לי שיכולתי לספר שעות על בנכם ועל רבים כמותו, שהלכו בדרכם האחרון — אף אין לי מלים. קטונתי מבנכם, קטונתי מבני, קטונתי מכל הצעירים היפים, החזקים, הנאמנים האלה, מהם נשאר רק השם בחוברת החללים ואהבתנו אליהם. כיצד נהיה ראויים לדור בנינו? על דאבדין...

בחברות
אשר בן-גרא

בית קשת — 5.10.74

הגעתי למין מזג אויר איום ונורא, שכלל רוח איומה וגשם וברד בגודל של גולות. — — — היום שבת, וכאמור אנו צריכים לנוח ולהתאושש, אך מהבוקר היה לנו גשם; אוהלים נפלו התעופפו, כך שמן הבוקר הקמנו אוהלים שנפלו. העברנו את חדר האוכל והאוהל שלנו עצמו הפך לביצה. נזכרתי בסיפור של אבא על להיטותו ליבש ביצות, כשהיה קטן — פה היה לו גיב נחמד...

✱

12.5.72 (בקורס נהגי נגמ"שים)

להורים,

... עוד שבוע עבר ואנו מתקרבים לסיום הקורס — — — האימונים ממשיכים להיות די קשים. כפי שסיפרתי לכם, נוסעים כל היום ברכב וזה סוחט. היה לנו השבוע איזה אימון מסכם, וכל הסיכויים שהמחלקה שלי זכתה במקום הראשון בגדוד. אמנם, זה לא רשמי, אבל כאלה השמועות. אמנם, לא יוצא לנו מזה כלום, רק הרגשה טובה וסיפוק. אני יכול לומר, שלי זה בא בהפתעה, כי לדעתי המחלקה שלנו איננה המחלקה הטובה ביותר בפלוגה, בכל אופן מראה שאנו שווים משהו.

✱

15.7.72

(מתוך מכתב מן הצבא על חוגי בית שהתקיימו במשק בנושא קליטת בנים. יוספי היה בזופשה אז, וההורים היו ממוזן לבית.)

להורים,

... התקיימו בבית דיונים על קליטת בנים ואני השותפתי באחד מהם. אני חייב לציין, שהבדלי הגישה, לפחות כמו שאני רואה אותם, הם די חריפים בין הבנים ודור ה"מיסדים". ניסיתי באותו ערב להסביר בחוג שלי, מה קורה לבן החזור מן הצבא. הדיון התמקד על שנת חופש. פשוט לא הבינו, וחלק אפילו טען שהוא שומע את זה בפעם הראשונה. מה שטענתי הוא דבר פשוט: כשבן גומר צבא הוא רוצה לעשות פעם משהו, שהוא מעונין בו באופן אישי, — מכיוון שלא יצא לו לעשות את הדבר עד עכשיו, משום שלאחר בית הספר הוא

הלך ישר לצבא — אם זה טיול לחו"ל או סתם כיף בלתי מחייב. ההזדמנות היחידה שנותרה לו, זה בשנה שנתיים שלאחר הצבא. השנים אינן חוזרות אחורה — מה שרצית לעשות בגיל 18 לא תעשה בגיל 21, כי השתנית, ומה שרצית לעשות בגיל 21 לא תעשה בגיל 23, כי לאחור שנה במשק אולי תתחתן — ואז נשאר משקע מסוים, מריר, כי אתה יודע שהיתה לך הזדמנות לעשות דבר בלי תשבון, ולא עשית.

זאת בערך התיאוריה שלי, שהגעתי אליה בעקבות שני דברים; האחד: ניהלתי שיתות ענייניות בזמן האחרון עם כמה חבר'ה בצבא והגענו למסקנה זו, בערך; והדבר השני: מי שמכיר כמה גובלות של עגנון (בנושא ההזדמרות ניות בחיים) מגיע לאותה מסקנה. בקיצור את זה לא הבינו החברים בחוג, וחלק טען שזו הפעם הראשונה ששומעים את זה בכלל. ואם גם אתם לא הבנתם אז תזכו עד שאגיע לחופשה...

✱

9.5.73 אי-שם

להברה,

... הייתי בירושלים במצעד, אם הסתכלת בטלוויזיה על המצעד — הייתי שם, אבל בטח לא זיהית אותי — — —

... אל תבואי בטענות שאני פסימי מדי, האמת היא שאני אופטימי מטבעי, וביחידה שאני נמצא צריך המון חוש הומור, כמו שכבר כתבתי בהתחלת המכתב, בשביל לצוף מול המפקדים, שהרבה פעמים נדמה לך שהם מוגבלים. לפעמים זאת אמת, לפעמים זה רק נדמה. לא פעם צריך לצוף מעל הבעיות בין החברה, המריבות הקטנות וכל מיני היתקלויות שנובעות מזה שחיים צמוד אחד לשני, במשך הרבה זמן, בין יציאה ליציאה לבית, שבה ממלאים את המצברים מחדש ומתאזורים קצת, לאחר שמוכרחים להיות רחוק מהציביליזציה. עתון בקושי קוראים, ואני לא מדבר על ספר טוב ולא על טלוויזיה. אז רק שזה המצב, וכמו שאמרתי, מנסים למצוא את הדברים היותר יפים. — — —

חבריו לנשק מספרים

— יוספי לא היה בנוי בשביל הרמ"ש. עם המגבלות שהיו לו, לא צריך היה ללכת לזה. הוא היה צריך ללכת לטנקים; שם אין ריצות וקפיצות וכל אותם תרגילים, שהיו קשים לו במיוחד. אבל בשביל שיגיע לטנקים צריך היה לגשת למפקד, להסביר לו את המצב ולדרוש שיוצב בחיל המתאים לו. אבל ליוספי היה כבוד עצמי במידה כזאת, שלא יכול היה לספר למישהו אחר את הצרות שלו ולבקש טובות. התווכחתי איתו הרבה בנושא זה, וערב אחד כמעט שהגענו למהלומות. אז היו עוד יומיים עד להכרעת המפקד, ויוספי לא הלך אליי, לא סיפר לו דבר ולא ביקש דבר. מובן שהוא הוצב בחרמ"ש.

ביכולת זו שלו, להוכיח כושר סבילות, ויחד עם זה לשמור על מצב-רוח טוב, רכש אהדה בלתי רגילה. הוא היה נערץ ביחידה שלנו בטירונות. אחר-כך נפרדו דרכינו. אני הלכתי לטנקים, ויוספי הלך לחרמ"ש. מה שקרה בקורס מ"כים, מדוע קיבל ציון גמוך ונמנע ממנו ללכת לקורס קצינים — נודע לי אחר כך.

— את יוספי הכרתי כאזרח, כשהיה — אם אפשר לומר כך — המפקד האזרחי שלי. הוא היה מרכז חטיבת בני הקיבוץ באזור החוף, ואני הייתי מרכז תא החטיבה בנחשולים. ערב אחד בחורף, בשעה 10 לערך, הגיע אלינו רטוב מגשם, ודרש לכנס מיד את מוכירות החטיבה, מפני שלא הכינונו עדיין שום תכנית לט"ו בשבט. ביקשנו ממנו ליבש את הבגדים, לאכול משהו ללכת לישון. אבל יוספי סירב ולחץ עלינו, לכנס עוד באותו ערב את מוכירות התא ולקבוע תכנית פעולה. הסוף היה שבשעה 11 התכנסה מוכירות התא והתחלנו להכין תכנית לחגיגת ט"ו בשבט.

למרות ההבדל בגיל התגייסנו יחד, כי הוא איחר בשנה, בגלל פעולתו בחטיבה. היינו יחד בקורס מ"כים הרמ"ש. ליוספי היו צרות בגלל המניסקוס, ויום אחד עמדנו לפני תרגיל של הליכה על קורה, החזקת שווי-משקל וקפיצה למטה. ידעתי שזה לא תרגיל בשבילי. דיברתי על ליבו שילך למפקד, יסביר לו מה הענין, ויבקש שיחרור מן התרגיל הזה. יוספי שמע מה שדיברתי אליו, ואחר כך עשה את שלו: לא ביקש שיחרור, עלה על הקורה וקפץ. הסוף היה, שלקחתי אותו על הגב והבאתי אותו לאוהל.

אחר-כך היינו שנינו בפלוגת רב"טים. כמה חודשים היינו בדרגה אחת, וכחודש וחצי לפני יום כיפור קיבל דרגת מש"ק ונעשה מפקד שלי. לא היה פשוט. השתדלתי לא לעשות דברים שהייתי עושה אותם, אילו היה מפקד אחר.

לא רציתי להעמיד אותו במצב קשה המשפט עם הכובע — אני גרמתי לו, אולם הנכון הוא שהמ"פ אהד את יוספי וחשש שהסמו"ט ישפוט אותו בהומרה רבה ולכן מיהר לתת לו עונש על תנאי.

— כשגמרנו טירונות, הובטח לנו שנקבל חופשה רגילה; אבל ברגע האחרון סידרו אותנו להכנת תרגיל בסיני. כולם היו מאוכזבים, רטנו והתמר-מרו. יוספי היה היחידי שלקח את הדברים בקלות, לא קיטר השלים עם המצב והעלה את המוראל לכולנו.

— כשהגענו לפלוגת רב"טים, החבריה היו במצב-רוח שפוף. לא היה נעים, שלא קיבלנו פיקוד על נגמ"ש. יוספי הוא שהוציא אותנו מן הדכאון, על ידי הרוח הטובה שהשליט. היה שר ושורק שירים. אם שמענו שריקת השיר "בסנדלים על גשר הירקון", ידענו שיוספי בסביבה. מבחינה צבאית הוא לא בלט במיוחד. הקו האופייני שבו, היה — האופטימיות. היה מעלה את המוראל במצב קשה.

— יוספי היה נהג בנגמ"ש שלי לפני שקיבל פיקוד. הוא ידע כל בורג וכל חלק של הכלי יותר טוב ממני. היה לא נעים, שאני מכיר את הכלי פחות מחייל שבפיקודי. אחר כך קיבל פיקוד על נגמ"ש וגרנו יחד בחדר אחד. תמיד הכניס רוח טובה. החבריה ביקשו קירבתו. היה קורא הרבה ספרים, וגם נתן לי לקרוא בהם. היו לנו נושאים רבים לשיחות ולויכוחים.

— היינו יחד בתצפיות על התעלה והיה לנו הרבה זמן לשוחח ולהתווכח בענייני דת. למרות שלא היה דתי, הקפיד שארגיש בנוח. היה משתדל לא לפגוע ולא להביא אותי למצבים המנוגדים לנהגים שאני מקיים. כך, למשל, בשבת היה אוכל אוכל קר, אם כי יכול היה לחמם את האוכל שלו ולאכול לזוד. היה חשוב לו לאכול יחד, ולא להיבדל. פעם בערב שבת, שמע ברדיו ניגון חסידי, ביקש ממני שאלמד אותו את הניגון.

— יוספי היה מבוגר מאתנו כשנתיים, ולא פעם היינו קוראים לו "סבא". פעם, בסיוור, עלינו על מוקש; היתה התפוצצות חזקה, אבל איש לא נפגע. החבריה נבהלו והנהג כמעט שהיה בהלם. יוספי הרגיע אותנו; הודיע בקשר לממונים עליו על המצב, והרוחות נרגעו.

— כשיוספי איבד את העוזי, ידענו שמחכה לו משפט. כל הפלוגה התגייסה לחפש את הנשק. חיפשנו כשעתיים, אבל לא מצאנו, לפני המשפט היה ברור לנו שיקבל עונש חמור, כי היו לפני זה משפטים כאלה, והשופטים היו גוזרים עונשים חמורים על אבדן נשק. יוספי קיבל עונש על תנאי וחזר ליחידה. כשחזר, היתה שמחה כללית וכולם לחצו לו ידיים.

— כשירדנו למיתלה ביום הכיפורים, הגיע יוספי אחרי נסיעה של 24 שעות. הוא היה נרגז — קבע פגישה עם החברה שלו בהגושרים ורבע שעה אחרי שיצא מן הבית ראה את האוטובוס הנוסע צפונה, שבו צריכה היתה לבוא החברה שלו, והוא נוסע בכיוון הפוך, דרומה. כשהוברר לו שהמצב רציני, התחיל מיד לארגן את הנגמ"ש, לדאוג לציוד ולכל שאר הפריטים.

בפלוגת הסיור — בסיני על יד התעלה

יונתן גבע (צהלה) היה בפלוגה אחת עם יוספי שלושת-רבעי שנה. כשהיו בבסיס ליד המיתלה, גרו בחדר אחד, ונקשרו ביניהם קשרי ידידות. הם השתתפו במשימות בעורף, וכשירדו לקו, יצאו לסיורים ולתצפיות לאורך התעלה. ביום הכיפורים היה יונתן בעמדה סמוכה למקום הלחימה של יוספי, ועקב אחרי מהלכי הקרב במשקפתו ובמכשיר הקשר, עד שצוות הנגמ"ש — להוציא לוחם אחד — נפגע.

יונתן נפצע במלחמה כעשרה ימים לאחר מכן, בצד המערבי של התעלה. ערב אחד ביקר בבית ההורים, ושעה ארוכה סיפר על החוויות המשותפות עם יוספי עד ליום שבו נפל:

אבדן העוזי והמשפט

בל"ג בעומר, תשל"ג, היינו בעורף, בסיני, ועסקנו בתרגילים. התכנית היתה, לשוב, אחרי תרגיל-לילה, לערוך מדורה ולחוג את ל"ג בעומר. הזמנו גם בנות מחידה סמוכה, וקיוונו שיהיה שמח. היה ערב יפה, שקט מסביב; קיבלנו תידרוך על סימנים מוסכמים, על שימוש באורות וכו'. יצאנו לתרגיל, עשינו סיבוב קצר והזרנו לחניה. המדורה התחילה להתלקח; ליד הנגמ"שים השארנו שמירה, לקחנו את הנשק אתנו והתחלנו להתרכז סביב האש. הרתחנו קפה ומצב-הרוח התחיל להתחמם. אולם הרגשתי, שמשוהו לא בסדר — גיפ הסתובב בשטח, למרות ההוראה המפורשת, להתנות את כלי הרכב. והתענינתי מה קרה — אמרו לי: "ליוספי אבד העוזי". התארגנו כמה חבריה ללכת לחפש, למרות שתחילה לא הסכים המ"מ לכך. אולם יוספי שיכנע אותם, ולבסוף הירשה לנו ללכת.

יצאנו למקום התניה. חיפשנו, סרקנו את הדרך שעברנו עד שעה שתיים בלילה — ולא מצאנו דבר. אחרי שינה של שעתיים בערך, עם זריחה, קמנו ושוב יצאנו לחפש — ואותה התוצאה. המ"פ רצה מיד להביא את הדבר לפני המח"ט, אך אחרי שיכנוע נוסף הסכים לעכב את הדו"ח ליומיים. יוספי לקח גיפ, שוב יצא לשטח, חברים עזרו לו לחפש — העוזי לא נמצא.

יוספי חתם על טופס אבדן ציוד, ואחרי יומיים באה מצ"ח (משטרה צבאית חוקרת) וחקרו, אם קיים חשד שהנשק נגנב. יוספי שלל אפשרות כזו מכל-וכל, ומצ"ח ויתרה. יוספי שקל הרבה אם לספר את הדבר להורים; התייעץ אתי, ולבסוף החליט לספר רק סמוך למשפט.

לאחר זמן הטילו עלינו להכין תרגיל להטיבה 7. לאמיתו של דבר, זה לא

סיורים לאורך התעלה

אחרי שיוספי חזר מן המשפט, קיבל פיקוד על נגמ"ש. יום אחד יצאו שני נגמ"שים לסיור לאורך התעלה במסלול חדש. הראשון היה של המ"מ, השני של יוספי — להבטחה. לפתע נשמע פיצוץ תחת הנגמ"ש של יוספי. בדרך כלל, במקרה כזה, לא יודעים מה קרה. האבק והעשן מכסים את הכל, המנוע עובד, וחושבים שזו התקפה. מיד עומדים הכן ליד הנשק, ואולם יוספי הרגיש שהנגמ"ש לא זו; מיד הודיע בקשר: אני חושב שעליתי על מוקש. הנהג היה בהלם, החבריה היו מבוהלים. יוספי הרגיע את הנהג וחיכה שיבואו לחלץ את הנגמ"ש. שמענו בקשר שיוספי עלה על מוקש, ולא ידענו מה קרה שם.

היה בתכנית המשימות שהיינו חייבים למלא, אולם המ"פ שלנו, שעמד על סף עויבת הפלוגה, קיבל הוראה ממפקד החטיבה, והטיל עלינו עבודה, שאפילו חיילים פשוטים לא רצו לעשותה. הדבר חרה לנו מאוד ועורר התמרמרות רבה, מה גם שהתנאים שלנו היו נחותים אפילו מתנאי חיילי החטיבה. היינו קרובים ליאוש, ועמדנו לסרב למלא את הפקודות — ופירוש הדבר היה: מרד! אבל יוספי לא נתן לדברים להגיע לכך, וטען שצריך להמשיך כי אין ברירה, ושלא נעשה שטויות.

אז הגיע אלינו מ"פ חדש, נחום שמר. הוא תבע בראש וראשונה משמעת, והוציא מראשינו מחשבות מרד. אחרת — אמר — אנו מסתכנים בהליכה לכלא. לאחר שחיסל את ההתמרמרות, התחיל להוכיח לנו, כי הוא מתעניין ברצינות בגורל הפלוגה. ביסודו של דבר, נחשבנו כפלוגה הטובה ביותר באוגדת סיני, ומה שחסר לנו — מ"פ טוב. נחום שמר היה אישיות מבריקה, גם כמפקד וגם מבחינה אינטלקטואלית. קיבלנו את החומרות שלו ברוח טובה, כי מטרותן הייתה חיוביות. שמר היה מנהל גם שיחות פרטיות עם יוספי על בעיות שמחוץ לתחום הצבאי.

אחרי התרגיל הזה ירדנו בפעם השניה לקו התעלה, כשלושה חדשים לפני המלחמה. נחום שמר לא ידע את פרשת העוון. כשהשתחררו משי"קים ותיקים, בחר שמר משי"קים מגומרי קורסים שבתוך פלוגת הסיור, וביניהם יוספי ואני. נתן לנו דרגה וקבע אותנו כמפקדי נגמ"שים. למחרת נודע לשמר שעל יוספי תלוי משפט. הוא קרא לו והודיע לו, שהוא לא יכול לקבוע אותו כמפקד אם צפוי לו עונש. יוספי נפגע מזה קשות, אך הבין לבסוף שהמ"פ חייב לנהוג כפי שנהג. הוא פנה למ"פ ואמר: כשאחזור מן הכלא, אני רוצה לחזור לפלוגה (בדרך כלל נהוג, שחייל, החוזר מן הכלא אינו חוזר לפלוגה שלו, מחשש שיהיו לו אי נעימויות בגלל שקיבל עונש). אבל יוספי רצה לחזור לפלוגה. החברה הייתה חשובה לו. שמר הבטיח לקבל אותו חזרה, כי העריך אותו.

המשפט התקיים, ויוספי לא קיבל מאסר בפועל. כפי ששמעתי אזורי-כך, הקטגוריה דיברה רק שבחים על יוספי, והתביעה להטיל עליו עונש הייתה רק כדי להרתיע אחרים. בפסק-הדין ציינו השופטים עובדה זו, אבל כדי לקיים את החוק הטילו עליו 4 חודשי מאסר על תנאי. יוספי חזר לפלוגה מאושר. פגשתי אותו הולך למקלחת במצב-רוח טוב. שאלתי אותו: "הה? מקלחת אחרונה לפני הכלא?" — "לא, אני בשאר!" השיב. גייסנו את כל החבילות; הלכנו לשק"ם וקנינו משקה ושתינו לחיי יוספי! הייתה איררה עליזה, גם משום שזה אחד החברים שלנו שלא הלך לכלא.

נזכרתי, כשאני עליתי לפני זמן מה על מוקש, היו פצועים, היתה בעיה של פינוי, והיה מאוד לא נעים. כשתור הטנדר עם האנשים נודע לנו שכולם יצאו שלמים, נשמנו לרווחה. לאחר שתילצו את הנגמ"ש, קיבל יוספי אישור לעלות על הכביש, וזו הביא את הרכב לבסיס. מסר את הכלי לסדנא לתיקון וחזר לתדר — מבסוט, שכל האנשים חזרו בשלום.

בהיותו מפקד נגמ"ש, היו ליוספי בעיות משמעת עם חייליו, כמו שהיו לי. נעשינו מפקדים על חיילים שרק אתמול היינו שווים להם. היו כאלה שעשו צרות. חשבו: חבר טוב, לא יגיש תלונה. מצד שני, הרי היינו חייבים לקיים את צווי המשמעת, שאם לא כן, אנחנו, כמפקדים, צפויים לעונש. ענייני המשמעת לא היו פשוטים. הסיוורים והתצפיות היו משימה מיגעת מאוד. להיות 14 שעות בחום הלוהט, לצפות על שטח שאין בו כמעט תנועה, לסבול מן הזבובים ומן השיעמום — כל אלה הביאו לזלזול במשימה, להתרופפות המשר-מעת. הפקודה היתה לצפות בדריכות, לדווח על כל תנועה חשודה, לא לבוא במגע עם משקיפי או"מ, היו חיילים שהתשללו, שישנו בזמן מילוי התפקיד; היו כאלה שהלכו לבלות עם משקיפי או"מ — מעשים, שהמפקדים שמעלינו נטו להחמיר בהם, ובצדק. אחד מפיקודי סיבך את יוספי על ידי כך, שגרם לאבדן כובע. על זה כבר סיפרו חיילי היחידה שלו ביום האזכרה, וכן על האופן שבו הסתדר עם פיקודיו. בדרך כלל הצליח לקיים משמעת ויהם חברי גבי"חד.

המלחמה

לפני יום כיפור היו לעתים קרובות כוננויות. אולם כל עוד לא הפסיקו את החופשות היה הדבר נסבל. הכוננויות נהפכו לדבר שגרתי. ראיתי בימים ההם פינוי מוקשים בצד המצרי וביצוע עבודות שעוררו חשדות, אבל כל פעם שדיווחתי, אמרו לי שזה לא רציני. פעם אחת בא קצין בדרגת סרן לבקורת התצפית. סיפרתי לו, שאני רואה דברים המעוררים חשד. אמר לי: "אל תתרגש זה לא רציני, מלחמה לא תהיה." הייתי בחופשה בראש השנה, וחזרתי ביום שלישי לפני יום כיפור. יוספי יצא לחופשה ביום שלישי. ביום שישי, כשמעתי שיוספי קיבל צו לחזור הצטערתי. ידעתי שקבע פגישה עם החברה שלו בהגושרים, ותיארחתי לי שהוא יוזור במצב-רוח רע. בליל שבת אמרתי לסמל תורן: כשיבוא האוטובוס מרפידים, תעיר אותי. יוספי לא הגיע. אחר כך שמעתי שהגיע רק בשעה 11 בצהריים, בשבת.

בשבת בבוקר יצאתי לתצפית כרגיל. באותה תקופה היה בתצפית בצד השני של התעלה מצרי אחד בשם מוסה. כל יום היינו מחליפים ברכות. כשרצינו לגרום לו תענוג, הייתי מחכה לרוח מזרחית, משמיע בטרנסיסטור מוזיקה ערבית, הרוח היתה מביאה אליו את הצלילים, והוא היה נהנה. באותה שבת לא ראיתי את מוסה ולא שום חייל אחר. אמרתי לעצמי: לא יכול להיות שאין שם אף חייל מצרי. אמרתי לאחד מחיילי שידע ערבית: קלל אותם! זה היה אמצעי בדוק. אם משמיעים קללה, מיד קם מישוה מן הצד השני ומשיב בקללות. הבחור עלה על הסוללה וקילל, ובבת אחת צצו שם כ-20-30 חיילים והתחילו לקלל אותנו. אבל מיד עלה רבי-סרן שלהם (זיהיתי את דרגתו באמצע-עות המשקפת המצויינת שהיתה לי) וגירש אותם למטה. דיווחתי לממונים עלי — אינני יודע, איך התייחסו לזה.

לפני כן חשבנו, שהכוננות היא למטרת תרגיל והפגנת כוח. בשעה 12.30 הודיע לי הסמ"פ, שבשעה 16 צפויה הודעה על "סוף הפסקת האש" — כינוי ברור למלחמה. עלינו להיות מוכנים.

מיד הוריתי לחיילי לצפות ביתר דריכות ולזהות מוכנים בשעת אזעקה לקפיצה מהירה לנגמ"ש ולתזווה לעמדה אחורית — בהתאם לתכנית. בשעה 1.50 התקשר אתי המ"מ ושאל, מתי עלי לבצע את הפקודה של "סוף הפסקת האש". אמרתי לו שב-4. אמר לי: "עליך לבצע אותה מיד!" הייתי במבוכה: הסמ"פ אמר כך, המ"מ אמר דבר אחר — מי אמר נכון? יחד עם זאת לא שמעתי בקשר שום הודעה דומה למעוזים. בכל אופן, הנעתי את הנגמ"ש והתחלתי לנסוע. לא הספקתי להתרחק 100 מטר כאשר התחילה הפגזה ארטילרית על כל הזיזור. הפגזים נפלו זה ליד זה, ממש. נסעתי לאותה גבעה מרוחקת כ-7 ק"מ מהתעלה שלפי פקודת הקבע צריך להימצא עליה במקרה של מלחמה, לצפות ולדווח. עוד לא ידעתי, אם זו מלחמה ממש, אך נתתי הוראה ללבוש אפודות מגן. מיד אחרי זה התפוצץ פגז ליד, ורסיס גדול פגע באפודה, אך נפל לארץ.

ישבתי על הגבעה ועקבתי אחרי תנועת הכוח שיצא לעבר התעלה. יחידת הנגמ"שים, שיוספי יצא אתה, מנתה חמש זלזות. משימתה היתה, להיכנס לקרב עם יחידות החי"ר המצרי, שזרמו בכמויות עצומות והתקדמו מזרחה, כשהטנקים שלנו כבר היו מאחוריהם. המ"פ — גזום שמר — קיבל הוראה, לצאת ולהשמיד את החי"ר המצרי. לא ידעתי שיוספי הוא בנגמ"ש אחד עם המ"פ. ראיתי אותם במשקפת, הם נסעו בשיירה על הכביש, ירדו מן הכביש ועלו על הזולות מול התעלה והתפרסו מצפון לדרום, מזרחה מן הצומת.

זיתה שם מסילת ברזל ישנה ובצידה מבנים נטושים. באותה שעה המבנים כבר היו תפוסים ע"י החי"ר המצרי, שארבו לטנקים. אחרי כמה דקות של קרב, אמר המ"פ למג"ד, שאי אפשר להשמיד אותם, כי הם מבוזרים בעמדות חזקות. המג"ד אמר לו, להסתער במקום אחר. כשהתחילו לזוז, באו אליהם במרוצה שלושה חיילים שלנו, שנסוגו מאחד ממעוזי-המשנה של ה"מפצח". הנגמ"שים אספו אותם והם צורפו לכוח הלוחם.

הנגמ"שים הסתערו. נגמ"ש אחד של המ"מ נפגע ויצא משדה-הקרב, ונגמ"ש אחר החל לגרור אותו. בינתיים ירד חושך ונפגע נגמ"ש נוסף, ולבסוף נשאר הנגמ"ש של המ"פ ויוספי לבדו בשטח. התחמושת היתה מועטה, המ"פ ביקש בקשר מן המג"ד תוספת תחמושת. המג"ד הבטיח לשלוח בהקדם האפשרי. לאחר זמן שמעתי פתאום בקשר המ"פ, שארטיילריה מפגיזה אותו קשה. היה שם משחו שהשהה אותם, כי הקשר נפסק לכמה זמן. אחר כך שוב דיווח המ"פ, שמפגיזים אותו. לפתע נשמע דיווח, לא של המ"פ, אלא של הקשר: "הנגמ"ש שלי נפגע, אני חרשב, שאף אחד לא נשאר חי!" אמרו לו: "תנסה להזיז את הנגמ"ש". הקשר נכנס לתא הנהג, ראה שהנהוג פצוע קשה ומחוסר הכרה, ואי אפשר להזיזו ממקומו. הקשר הניע איכשהו את הנגמ"ש והתחיל לנסוע. הוא טעה בדרך, כי לא ידע איפה הוא. המג"ד תידרך אותו והוא הגיע לכביש, אך לא ידע איך להגיע לצומת. התערבתי בקשר וניסיתי לתדרך אותו איך להתקדם, ויחד עם זה קראתי למ"מ שייצא לחילוץ, וניסיתי להדריך אותו איך להגיע לנגמ"ש הפגוע. המ"מ לא קלט, כנראה, את השדר שלי. לבסוף נוצר הקשר ביני לבין המ"מ, ואחרי תלאות רבות מצא את הנגמ"ש. הוציאו ממנו את הנפגעים, וגררו אותו לבסיס.

כל אותה עת לא ידעתי, שיוספי נהרג. למחרת הגעתי למיתלה. איש לא רצה לומר לי מי נפגע. המוראל היה ירוד בצורה שקשה לתאר. לא ידעו שם בכלל, מה מצבנו בחזית. חשבו שהקו התמוטט והכל אבוד. ואני, שבאתי מן התצפית, וראיתי שכוחותינו נלחמים — אף על פי שהשריון המצרי כבר היה ממורח לתעלה — ידעתי, שאנחנו מחזיקים מעמד. רציתי לחזור, מהר ככל האפשר, אל הגבעה שממנה באתי, כדי להשתחף בקרב. אולם באותה שעה לא היה מי שיתן פקודה מה לעשות.

רצית לדעת מי נפגע. ידעתי שהמ"פ נהרג — אבל מי היה אתו בנגמ"ש? ומי עוד נפגע? האנשים הלכו עם הראש באדמה ולא רצו לדבר. לבסוף בא אלי עמי דסקל ואמר: "בוא, אני צריך להגיד לך" — והתחיל למנות את כל השמות, ביניהם יוספי, ושמות חברים אחרים שנהרגו במקום אחר.

הרגשתי שאם אשאר כאן, בסביבה הזאת מלאת זיאוש, אני אתפוצץ או אצא מדעתי. נראה שרבים חשבו כמוני, כי אחרי זמן קצר בא חסמ"פ מוטי, שקיבל את הפיקוד אחרי שנחום שמר נהרג, ונתן פקודה: "כולם על הנגמ"שים, ואחרי!" החברה קפצו כנמרים על הנגמ"שים — היו שם 7 כלים, — ונסענו לכיוון התעלה. לא היה לי מספיק דלק בטנק, אבל הרגשתי, שאני מוכרח לנסוע עם הכוח. הפלוגה התפרסה בחצי גורן, וכל נגמ"ש תפס עמדה. הספקתי עוד לחזור, למלא דלק ולשוב להתחבר עם הכוח שלנו.

השארנו מאחורינו את בסיס המיתלה. נוספה שם סככה, שם שכבו חללינו... ביניהם היה יוספי. רק ביום שלישי באו אנשי הרבנות הצבאית, אספו את חברינו הטובים והביאו אותם לקבורה.

יום הקרב

חזי דרייגנד (רמת גן) היה קשר בצוות הנגמ"ש שבו נפל יוספי.
תאור יום הקרב נכתב על ידי חזי.

בבסיסנו שנקרא "בסיס טילים", שהוא בסיס-האם של הפלוגה בגזרה הדרומית, הוכרזה בערב יום הכיפורים כוננות גבוהה, כפי שהוכרזה בכל יחידות צה"ל. החבריה נקראו מהבית ועד שעות הצהריים חזרו ליתידה. ניגשנו לאכול ארוחה מפסקת. כמה חבריה התלוצצו: "אולי המצרים חושבים — בתרגיל שהם עורכים — לחצות את התעלה." איש לא לקח באותו רגע ובאותן שעות את הבדיחה ברצינות.

למחרת, ב-6 באוקטובר, יום שבת-שבתון בבוקר, יצאו שלושה נגמ"שים לתצפית בקו. שאר החבריה הכינו את הכלים לכוננות עליונה. המ"פ, סרן נחום שמר, יצא לישיבת מפקדים לקבלת תידרוך, ואנו בפלוגה טיפלנו בנגמ"שים, זיוודנו, תידלקנו, בדקנו תחמושת, ואני מיתקנתי ובדקתי את הקשר, בהיותי מ"ש"ק הקשר של הפלוגה.

בסביבות השעה 12 בצהריים החלו לדווח מן התצפיות על תנועות חשודות, אשר נראו בצד השני אצל המצרים. הלחץ אצלנו עלה והקצב תוגבר, אך לא חשבנו על פתיחה באש. מרגע לרגע החלו השיחות בקשר להתרבות; במעוזים מדווחים על תנועות בצד השני, והחבריה בתצפיות קיבלו פקודה לסגת לעמדות אחוריות כפי שתודרכו למקרים אלו.

בשעה 13.50 החלה המלחמה. אני נמצאתי במחסן הקשר, מכין נגמ"ש ובודקו. נשמע בום חזק וקרוב, ואחריו עוד אחד, ושני מטוסי אויב עברו מעלינו. הפצצות נפלו במרחק של כ-50 מ' לכל צד ממני. הבינונו שפרצה מלחמה ואנו מותקפים מן האויר. התחלנו לרוץ בשטח להפש מחסה; בבסיס לא היו שוחות-מגן, לכן חיפשנו מיסתור כלשהו בשטח. מעלינו עבר עוד מטוס, כשהוא מרקט את בנין השק"ם עם אנטנת הטלוויזיה שמעליה. הדבר היה כ-25 מ' ממני. שכבתי על הרצפה כשאבנים גדולות וקטנות מתפורות סביבי ועלי. נשרטתי קלות בחזה. במכשיר הקשר נשמע: "חובש להילטון — חובש להילטון!". "הילטון" הוא הכינוי למבנה המגורים של החיילים. באותה התקפה נהרגו שני חיילים ונפצעו קצין ומ"ש"ק אשר טיפלו במקלע שירה לעבר המטוס.

קיבלנו פקודה מסגן-המ"פ — מוטי — לנטוש את הבסיס ולסגת לכיוון

המיתלה. עלינו על הנגמ"שים, כשאיתנו גם שתי הפקידות, והתחלנו לסגת. כשיצאנו קיבל מפקד הרכב, בו הייתי, פקודה להזור בתורה ולסקור ולבודק את הבסיס, אם לא נשאר חייל או כלי אשר צריך לפנותו. ירדתי יחד עם המ"מ ופינינו שני זחל"מים לכיוון המיתלה.

הגענו למיתלה והתארגנו, בדקנו תחמושת, מים, מקלעים וקשר. במיתלה פגשתי את המ"פ ששוב פיקד על הפלוגה, לאחר שהזר מקבוצת הפקודות.

במכשיר הקשר שמענו את כוחותינו לוחמים, וכן את הדיווח, כי כל כלי הרכב הכבדים של האויב, שחצו את התעלה בגיזרה שלנו הושמדו, כולל טנקים; אך נשארה בעיית החי"ר, ששרץ בשטח עם טילי-כתף. הדבר היה בסביבות השעה 17.30. ואז נתבקשנו ע"י המג"ד להיכנס לשטח כדי לעזור לטנקים לטהר את החי"ר. יצאנו עם כוח של 5 נגמ"שים, כשאני בחזק נגמ"ש המ"פ, הנהג וזיים אלון, המ"פ נחום, מפעיל המקלע הימני וזכריה גרייה, ואני על הקשר ועל המקלע השמאלי. בדרך עצרנו כדי לאסוף את יוספי אבנרי שיצא בנגמ"ש אחר, שיפעיל את המקלע השמאלי במקומו, ואני אתמסר לטיפול הקשר ולהכנת התחמושת למקלעים.

לאחר כחצי שעה של נסיעה הגענו לאיזור כביש התעלה וזיהינו את ראשוני החיילים המצריים. המקלעים החלו לירוק אש; היינו על ציר המיתלה, הנגמ"שים טיהרו כמה מבני אבן, אשר בהם התבצרו חיילי האויב. המקלענים, יוספי, זכריה והמ"פ נחום עמדו, כשחצי גופם העליון גלוי, וצלפו. האויב הסתער עלינו והמקלעים שלנו עבדו. בשלב מסוים נתקל המקלע של יוספי במעצור; כנראה שהקנה התחמם. יוספי התליף בקור-רוח את הקנה בקנה רזרבי והמשיך לירות.

התחמושת החלה להיגמר, ביקשנו הספקה של תחמושת וקיבלנו הבטחה מהמג"ד שנקבלה בהקדם האפשרי. השמש ממולנו שקעה והערב ירד. עד אותו הזמן נפגעו כמה מאנשינו בנגמ"שים האחרים: נהרג החובש, ומ"כ אחד נפצע מכדור ביד. נגמ"ש אחד נפגע ופונה, נגמ"ש אחר פינה את הפצוע לעורף.

שלושת הנגמ"שים שנשארו בשטח התפזרו על גיזרה רחבה לשם תצפית על חיילי האויב, לאיתורם והשמדתם.

הלילה היה ליל י"א בתשרי והיה חצי-ירח; הראות היתה לא רעה. בנגמ"ש פתחנו את הטרגוניסטר של חיים אלון כדי לשמוע את מהדורת החדשות — כנראה 20.00. דובר צה"ל הודיע על כוחות אויב סוריים ומצריים שפתחו באש על כוחותינו ואף עברו את התעלה, אך כוחותינו שולטים במצב.

שמענו את החדשות, הסתכלנו סביב ושתקנו; לא האמנו כיצד ואיך נקלענו למצב זה תוך שעות מעטות.

באותן דקות פתח יוספי בשיחה אתי; הוא סיפר שבדואי דואגים לו בבית, מפני שנקרא לשוב מיד. אני הוספתי, כי כנראה שגם אצלי דואגים, ואף אבי בדואי גויס למילואים. לידנו הסתובב המ"פ, נחום, ששמע את שיחתנו, כשהבעה מיוחדת על פניו: הוא השאיר אשה בהריון וילד בן שנתיים בבית.

לפתע האירה מעלינו פצצת תאורה את השטח; כנראה שגילו אותנו. התנענו את הנגמ"ש ושיפרנו את מצבנו לעמדה אחרת. לאחר מכן עוד פצצת תאורה, ושוב שיפרנו מקומנו. לפנינו ראינו את מסך אש הנ"מ, שנורתה לעבר מטוס שלנו שעבר מעל לתעלה. ושוב נורתה פצצת תאורה; הפעם לא זזנו והיא כבתה מעלינו.

לאחר זמן מה נורו פצצות מרגמה בסביבותינו; כנראה ששוב התגלינו. מסביב הייתה חשכה, אך הייתה ראות של כ-200 מ' מסביב. לא ראינו הרבה. המ"פ נחום החל להוביל את הנגמ"ש בין הפגזים, ימינה ושמאלה, עד שהאש נפסקה. נעצרנו.

ואז נשמע בום חזק מאוד. לידנו הנגמ"ש התמלא בריסיסים, אבנים ואבק. בקשר הפנימי בנגמ"ש מישתה אמר "נפצעת" ולאחר שניה או שתיים זווספתי: "נדמה לי שגם אני נפצעתי". נפצעתי מריסיסים ברגל ובגב. האבק התפזר, בקשר הייתה דממה; הסתובבתי לצדי השמאלי בנגמ"ש (באותו זמן ישבתי מול המכשיר בתוך הנגמ"ש) וראיתי את יוספי וזכריה שרועים על הרצפה דוממים, כשפניהם אל הרצפה; הבנתי שהם נהרגו. כשהסתובבתי לצדי הימני, הרגשתי פלומת שערות זרה: זה היה נחום המ"פ, שרוע על הרצפה, גם הוא נהרג. בבת אחת הרגשתי אבדן וריקנות, מעין בילבול חושים.

דיווחתי מיד למג"ד כי המ"פ ושאר אנשי הצוות נהרגו, וזה הורה לי לחזור מיד. הוריתי לנהג חיים אלון לחזור בחזרה. הוא הספיק לענות: "אני לא רואה כלום." חשבתי שכנראה מן האבק הוא אינו רואה את השטח; אך חיים הספיק לשחרר את הידיות, הכניס להילוך ולחץ ברגל על דוושת הבנוי. הנגמ"ש נסע.

כשהבטתי על חיים, ראיתי את ראשו שמוט לצד שמאל; הבנתי שגם הוא נפגע; ביגשתי אליו, הוא עדיין נשם.

מכיוון שכל הזמן הייתי בתוך הכלי, לא ידעתי לאן הגענו ולאיזה כיוון אני נוסע והיכן צפון. ביקשתי אות-כיוון לציון-דרך, אך לא יכולתי לקבל, פן יגלו את חברי בשטח; רק הורו לי לנסוע בכיוון מסוים, לפי הירה. הנגמ"ש

נסע וגסע, עלה גבעה וירד, ושוב עלה גבעה גבוהה מאוד. כשהגעתי לראשה, ראיתי להפתעתי את תעלת המים; הבנתי כי נסעתי בכיוון ההפוך.

ירדתי עם הנגמ"ש מן הסוללה, ובמשך כל הזמן שנסעתי, הייתי שפוף על הנהג חיים, כשראשי בחוץ בפתח תא הנהג, ומיקרופון המכשיר ליד. נעצרתי פעמיים, במטרה לחלץ את חיים ממקומו, להניחו מאחור כדי שישכב, ולי יהיה יותר נוח לנהג, אך לו יכולתי לחלצו.

בזמן הנסיעה עליתי על מארב חי"ר של האויב, ראיתם שפופים על הקרקע בעשרות. הכנסתי את ראשי ונחתי לנגמ"ש לרוץ כ-200 מ', ושוב הרמתי את ראשי. בזמן הזה הרגשתי בום מאחורי. יותר מאוחר התברר לי כי ירו עלי פצצת אר.פ.ג. מאחורי, אך הפצצה נכנסה מאחור ויצאה מלמעלה והשאירה שני חורים.

משום מה לא הגעתי לכביש, התבלבלתי בשטח, נכנסתי לבור במהירות גבוהה. נשברה לי שן ממכה שקיבלתי בלסת.

מאוחר יותר, לאחר כשעה-שעתיים, הגעתי לכביש התעלה. נסעתי כמה ק"מ דרומה במטרה להגיע לכביש המיתלה; אך כנראה שכבר הייתי דרומית לו. נעצרתי, משום שכי-5 עד 7 ק"מ לפני, באיזור מוצב המות, התנהל דו-קרב ארטילרי ולא רציתי להיכנס לחוכו. דוממתי את המנוע, כדי שלא ישמעו אותו חיילי האויב בסביבה. ביקשתי חילוץ בקשר, כאשר ציינתי כי אני נמצא על כביש התעלה, אך לא ידעתי היכן בדיוק. יונתן גבע, המש"ק, שהיה בתצפית בנגמ"ש שלו בגבעה בסביבה הציע את עצמו לחפש אותי, אך הפיקוד לא אישר לו לצאת.

הנגמ"ש לא התניע יותר; לכן לא נותר לי אלא לחכות לעזרה. דני, המ"מ, יצא לקראתי לחפשני בעזרת שני נגמ"שים; ניסיתי לזהות את מקומי ע"י יריית צרור באויר, אך אף מקלע לא פעל. בפתח רב ובשאלה מי יגיע ראשון — המצרים או שני הנגמ"שים של דני — חיכיתי כחצי שעה, ואז שמעתי רעש קרב, זה היה דני עם הנגמ"שים. העברנו את זהירוים לנגמ"ש הראשון וקשרנו את הנגמ"ש הפגוע עם חיים אלון בתוכו, וחולצנו כולנו אל כוחותינו. את חיים אלון הצליחו לחלץ מתוך הנגמ"ש בתחנת איסוף גודדית, אך הוא נפטר מאוחר יותר בזרנו לבית החולים ברפידיים.

*

יוספי הובא לקבורה בבית-העלמין הארעי במשמר-הנגב. ארונו הועבר להגושי-רים ביום ג', ט' באלול תשל"ד, 27 באוגוסט 1974, והובא למנוחת עולמים באדמתנו.

ליד קברו של יוספי

הלכנו אל בית העלמין, אחרי ארונו של יוספי, כפי שהלכנו אחרי ארונו של אפרים ואחרי ארונו של שרוליק. יחד אתנו צועדים בימים מרים אלה המוני בית ישראל בכל רחבי הארץ אחרי ארונות יקיריהם בתהלכות אבל אינמה וארוכה של אלפי חללים ורבבות אבלים. אין נחמה בצרת רבים זאת, יש בז רק שילוב של האסון האישי, המשפחתי, הקיבוצי עם אסון האומה, שגורלה מחייב אותה שוב ושוב להקריב רבים רבים מטובי בניה, כדי לשמור על עצם קיומה. כל אחד מהחללים הרבים היה אחד, היה עולם שלם, וכך היה יוספי — לעצמו, להורים, לבני משפחתו, לחבריו בני גילו, ולצעירים שהיה מדריכם, למחנכים ולכל אחד מאתנו שבא במגע אתו. ליוונו את שנות גידולו ועם צמיחתו, עם גיבוש אישיותו צמחה וגדלה האהדה אליו, רבו התקוות שתלינו בו. אי אפשר היה לא לאהוב את יוספי. אהבת החיים שמילאה אותו פרצה ממנו החוצה ביצר בלתי נלאה לפעול וליצור, לחוש ולראות, לחיות במלוא הדופק של ליבו האותנני. הוא אהב אנשים, אהב את נוף הארץ, אהב ספרים, אהב את העבודה. הוא אמר "כן" לחיים, ובחייב זה הדביק כל אדם שקשר אתו קשר — על מגרש הספורט, על רחבת הריקודים, על ספסל הלימודים ובקרב החניכים — תמיד שופע מרץ ושמחת חיים, מרבה לחייך ולצחק. והנה כל החיים התוססים האלה מצאו את סופם לפתע, במוצאו של יום הקרב המר, יום הכיפורים. ואנו קוברים יחד עם גופתו של יוספי את התקוות הרבות שתלינו בו. כי ידענו שעם סיום שרותו בצה"ל ועם שובו לבית, ישקיע את כוח החיים ואת מרץ נעוריו בעבודה ובחיי חברה, כאחד מאלה, שאנו כל כך זקוקים להם בחיי הקיבוץ.

והנה שב יוספי הביתה, אבל לנוח בא. אבדו כל תקוותינו. ומה נוכל להגיד להורים, לבני משפחתו, שכה אהבו אותו. רק זאת: יוספי חי, חי בתודעתנו, בזכרוננו. לא נוכל לשכוח אותו; נדמה לפעמים, הנה הוא צועד לאורך השביל, ישמיע את ברכתו החביבה, יחייך את חיוכו, את חיוכו של יוספי. ואם נרצה לכבד את זכרו, להחיות אותו, רק בדרך זו: נגשים כולנו משהו ממנו, מהתלהבות החיים והיצירה, נמשיך את חוט החיים שנקטע. לא מצבה של אבן, רק חיים ברוחו יהיו יד וזכר ליוספי שלנו.

נתן ר.

כְּתַנֶּת פְּסִים לֹא עָשִׂיתִי לוֹ
וְחִלּוּמוֹת מַלְכוּת לֹא הָלֵם
לְהִיֹּת מְשִׁבֵיר לְעַם.
לְגִבּוֹל מְצָרִים יָרַד
לְעַמֵּד שְׂכָם אֶחָד
עִם אֶחָיו בְּקָרֵב.
וְשָׁם —
אֵשׁ הַמְלָחְמָה אֶכְלָתָהּ
טָרֶף טָרֶף יוֹסֵף!

וְאֶחָיו יָשׁוּבוּ מִמְצָרִים
וְאִישׁ לֹא יָבֹא לְבֶשֶׁר לִי:
„עוֹד יוֹסֵף בְּנֵךְ חַי!“
הֵם יַעֲלוּ אֶת אַרְוֹנוֹ אִתָּם
וְאֲנִי אֲמוֹת וְלֹא אֲרָאֵנוּ עוֹד!

אבא